

Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike

Savanović, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:471380>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**



Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)



Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije

Petra Savanović

**NA PRAGU PRVOG DESETLJEĆA ČLANSTVA U EU:
PERCEPCIJE UTJECAJA EUROPSKE UNIJE NA
HRVATSKE JAVNE POLITIKE**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije

**NA PRAGU PRVOG DESETLJEĆA ČLANSTVA U EU:
PERCEPCIJE UTJECAJA EUROPSKE UNIJE NA
HRVATSKE JAVNE POLITIKE**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Mario Munta

Studentica: Petra Savanović

Zagreb

rujan, 2023.

Mojim ukućanima,

koji su uvijek zainteresirani za kvalitetnu raspravu.

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad *Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike*, koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Mariju Munti, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštovala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Petra Savanović

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Teorijska polazišta	5
2.2. Teorijska promišljanja o fenomenu europeizacije	7
2.3. Što su to (hrvatske) javne politike?	10
3. Metodologija istraživanja	13
3.1. Odabir slučajeva	15
3.1.1. Makroekonomska politika.....	19
3.1.2. Poljoprivredna politika.....	20
3.1.3. Politika zapošljavanja.....	22
3.1.4. Obrazovna politika	23
3.2. Odabir i analiza podataka	24
4. Analiza rezultata	26
4.1. Socio-demografski profil ispitanika	26
4.1.1. Uzorak građana	26
4.1.2. Uzorak stručnjaka.....	28
4.2. Obilježja odabranih politika.....	29
4.2.1. Makroekonomska politika.....	30
4.2.2. Poljoprivredna politika.....	31
4.2.3. Politika zapošljavanja.....	32
4.2.4. Obrazovna politika	33
4.2.5. Ocjena odabranih javnih politika	34
4.3. Promjene u odabranim politikama	34
4.4. Percepcija utjecaja europeizacije.....	37
4.4.1. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku makroekonomsku politiku	38
4.4.2. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku	39
4.4.3. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku politiku zapošljavanja	40
4.4.4. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku obrazovnu politiku.....	41
4.4.5. Obrnuti utjecaj.....	42
4.4.6. Područja utjecaja EU unutar javnih politika.....	44
4.5. Mjerenje učinka europeizacije	46
5. Rasprava i zaključak	48
Popis literature	52
Prilozi	61

Popis tablica

Tablica 1. Stupnjevi promjene nacionalnih politika.....	10
Tablica 2. Odabir politika za analizu	18
Tablica 3. Struktura uzorka	27
Tablica 4. Popis ustanova i institucija u kojima djeluju stručnjaci u odabranim javnim politikama ...	29
Tablica 5. Stupnjevi promjene nacionalnih politika.....	47

Popis grafikona

Grafikon 1. Percepcija informiranosti o odabranim javnim politikama	28
Grafikon 2. Ocjena odabranih javnih politika u RH.....	34
Grafikon 3. Percepcija stručnjaka o utjecaju EU na promjene u odabranim javnim politikama	35
Grafikon 4. Percepcija građana o postojanju utjecaja EU na odabrane javne politike	37
Grafikon 5. Percepcija stručnjaka o postojanju utjecaja EU na odabrane javne politike	38
Grafikon 6. Percepcija građana o utjecaju RH na odabrane javne politike na razini EU	43
Grafikon 7. Percepcija stručnjaka o utjecaju RH na odabrane javne politike na razini EU	43

1. Uvod

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. označio je prekretnicu u najnovijoj hrvatskoj povijesti. Nedvojbeno je kako je članstvo u EU utjecalo na brojne političke, gospodarske i društvene aspekte društva i države. Utjecaj Europske unije u najširem smislu možemo poistovjetiti s fluidnim pojmom europeizacije. S obzirom na to da je navedeni utjecaj vidljiv u mnogim poljima, kako bi se osigurala analitička preciznost, naglasak ovoga rada je na analizi utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike, kao jednog od segmenata koji je prepoznat u literaturi kao područje na kojem je vidljiv utjecaj EU (Radaelli, 2003: 35).

Usprkos poteškoćama koje se javljaju prilikom definiranja koncepta europeizacije, o čemu će biti riječ u teorijskim poglavljima ovoga rada, riječ je o iznimno zanimljivom i izazovnom konceptu koji plijeni pažnju (Radaelli, 2006: 56-58). Fenomen europeizacije predmet je interesa brojnih europskih i svjetskih, ali i domaćih istraživača. Osim doprinosa pojmovnom uređenju (Trnski, 2015; Sošić, 2006; Grubiša, 2005; Petak 2012), domaći istraživači pridonijeli su proučavanju europeizacije hrvatskih javnih politika, posebno u područjima socijalne politike (Stubbs, 2008; Baturina i Matančević, 2016; Gerovska Mitev, 2004), politike zapošljavanja (Munta, 2017; 2021), vanjske politike (Kovač, 2016), politike azila (Lalić Novak, 2013), obrazovne politike (Žiljak, 2013; Žiljak i Molnar, 2015; Baketa, 2012), stambene politike (Pandžić, 2021), poljoprivredne politike (Kovačićek i dr., 2019; Mikuš i dr., 2020; Franić i dr., 2007; Franić i Ljubaj, 2015) i drugih.

Navedena, ali i brojna druga istraživanja ukazuju da postoji određeni fond istraživanja i znanja o europeizaciji u kontekstu hrvatskih javnih politika. Jedna od temeljnih sličnosti koja povezuje spomenuta istraživanja odnosi se na metodološki pristup istima. Prilikom proučavanja europeizacije istraživači najčešće posežu za studijom slučaja u kojoj detaljno prikazuju efekte europeizacije na jednom slučaju, najčešće jednoj odabranoj javnoj politici. Drugi najčešći odabir jest komparativni prikaz dva ili više slučajeva, koji uključuju usporedbu države članice i države koja nije članica EU-a, vodeći se logikom odabira najsličnijih slučajeva, odnosno država. Ovaj rad predstavlja svojevrsni metodološki doprinos istraživanjima europeizacije, a posebice europeizacije u kontekstu RH, s obzirom na to da ne predstavlja studiju jednog slučaja niti je provedena komparativna analiza u koju su uključene i države koje nisu članice EU. Umjesto navedenog, kako bi se doskočilo metodološkim izazovima u istraživanju

europizacije, istraživanje je dizajnirano kros-sekcijski tako da se u analizu uključe raznolike politike – od onih u kojima se očekuje EU impuls do onih u kojima utjecaj EU nije očekivan. Na temelju određenih obilježja, koja će biti detaljno opisana u nastavku, odabrane su četiri hrvatske javne politike za predmet analize. Riječ je o makroekonomskoj politici, poljoprivrednoj politici, politici zapošljavanja i obrazovnoj politici.

Premda se osnovna premisa istraživanja temelji na analizi utjecaja Europske unije, odnosno europizaciji kao takvoj, naglasak ovoga rada nije na analizi objektivne stvarnosti nego na percepciji iste. Cilj istraživanja nije detektirati i opisati stvarne događaje i promjene koje su se dogodile u proteklom desetljeću, od ulaska RH u EU, već predstaviti percepciju, mišljenja i stavove ljudi o utjecaju Europske unije na hrvatske javne politike. Kako bi se ostvario zadani cilj provedeno je anketno ispitivanje s dvije skupine ispitanika. Prvu skupinu čine građani na prigodnom uzorku, dok drugu skupinu čine stručnjaci u područjima odabranih javnih politika. Stoga, anketno je ispitivanje provedeno kako bi se odgovorilo na niže postavljena istraživačka pitanja:

1. Kakva je percepcija utjecaja EU na hrvatske javne politike te postoji li razlika u percepciji građana i stručnjaka?
2. U kojoj mjeri su hrvatske javne politike europizirane prema mišljenju stručnjaka?

U svrhu postizanja cilja, na samom početku bit će predstavljena relevantna teorijska promišljanja o fenomenu europizacije, zatim će biti detaljno prikazana metodologija izrade anketa, s naglaskom na opis odabira slučajeva. Središnji dio rada zauzima prikaz analize rezultata anketnog ispitivanja prema ključnim indikatorima gdje se promatraju obilježja i promjene u odabranim javnim politikama iz perspektive stručnjaka, zatim percepcija utjecaja Europske unije iz perspektive građana i stručnjaka te mjerenje učinka europizacije temeljeno na percepciji stručnjaka. U konačnici, u raspravi je iznesena interpretacija dobivenih rezultata kao i potencijalna ograničenja istraživanja. Vodeći se mišlju kako „neki od najboljih, najinovativnijih i najizazovnijih radova politologije dolaze iz područja europske integracije i europizacije“ i s obzirom na činjenicu da je europizacija fenomen s mnogo lica (Olsen, 2002), pomalo neuhvatljiv, istovremeno zahtjevan i složen koncept, koji već desetljećima izmiče politolozima u pokušaju sustavnog ukalupljivanja, ovaj će rad pokušati dati svoj

doprinos u istraživanju hrvatskih javnih politika i koncepta europeizacije (Trnski, 2015: 25, prema Mair, 2004: 346).

2. Teorijska polazišta

Uzimajući u obzir kompleksnost pojma koji je u središtu ovog istraživanja, čini se kako bi najprikladniji uvod u teorijsko promišljanje o fenomenu europeizacije bilo upravo ograđivanje od potencijalnog neuspjeha pri definiranju pojma europeizacije. No, ako se podsjetimo koji je temeljni cilj ovog istraživanja može se doći do zaključka, kako pokušaj egzaktnog definiranja pojma koji je u središtu istraživanja uopće nije nužan korak kako bismo došli do cilja. Ipak, provođenje bilo kakvog relevantnog (empirijskog) istraživanja mora biti utemeljeno na određenim teorijskim postulatima. Trnski, pozivajući na Bulmer i Laquesne (2005: 11) koji navode da „ne postoji jedinstvena teorija europeizacije” problematizira jedan drugi vrlo važan segment u istraživanju bilo kojeg društvenog fenomena, pa tako i europeizacije, navodeći kako „postoji dvojba istraživača koju teoriju odabрати ili kojoj struji se prikloniti” (Trnski, 2010: 10). Stoga, imajući u vidu temeljne znanstvene postulate, ovaj rad donosi prikaz relevantnih teorija, dok provjera metodološke utemeljenosti istih i priklanjanje jednoj od teorija izlazi iz opsega ovog istraživanja i ne doprinosi postizanju istraživačkog cilja. Prilikom prilagođavanja teorijskog koncepta istraživačkom pitanju treba pripaziti kako ne bismo upali u zamku koju McCormick predviđa, pitajući se je li europeizacija koncept koji nam uistinu treba ili je riječ o pomodarstvu, te problematizira činjenicu „da ne postoji univerzalno prihvaćena definicija europeizacije, te da pojedini znanstvenici i analitičari rutinski reinterpreteraju ovaj pojam kako bi ga prilagodili svojim argumentima” (McCormick, 2010: 112).

Prema Sošiću, kada se koristi koncept europeizacije u istraživanjima, potrebno je pravilno analizirati i klasificirati taj pojam kako bi se razumjelo što se točno istražuje i kako se mjeri. No, važno je biti oprezan kako bismo izbjegli konceptijsko „rastezanje/sabijanje”¹ pojma (Sošić, 2007: 236, prema Radaelli, 2000: 5). Stoga, najbolja strategija u „gradnji koncepta” europeizacije jest jasno ga razlikovati od drugih pojmova. Oblikovanje koncepta znači

¹ Pribjegavanje potencijalnom rastezanju pojma možebitno je prilikom pozivanja na definiciju europeizacije A. Lenschow, prema kojoj europeizacija uistinu jest rastegnut pojam “kojim se zahvaćaju kompleksni sustavi odnosa, diskursa, pravila i koncepata u prilagođavanju nacionalnih sustava stvaranja politika na politike što ih oblikuje Unija” (Petak, 2012: 2, prema Lenschow, 2006: 59).

pojednostavljenije „mentalne složenosti“ u precizan i upravljajući skup sastavnih jedinica. To nam omogućuje da pravilno pristupimo istraživanju i izbjegnemo zbunjujuće ili neprecizne interpretacije. Uz ovakav pristup, možemo dobiti dublji uvid u procese europeizacije i njihov utjecaj na različite aspekte društva i politike (Sošić, 2007: 236, prema Sartori, 1970: 1083).

Nadalje, omeđivanje koncepta europeizacije nužno je kako bi se u daljnjim empirijskim i drugim istraživanjima moglo vjerodostojno dokazati koje su posljedice utjecaja europeizacije, a što izlazi iz opsega europeizacije i posljedica je nekih drugih utjecaja. Jedan od najčešćih procesa koji se odvija usporedno s europeizacijom i često se dodiruje ili isprepliće te uveliko otežava omeđivanje koncepta europeizacije jest globalizacija. „EU nije uvijek jedina ‘snaga’ koja djeluje na domaće politike, procese i institucije u smjeru promjena. Globalizacija je svakako jedan od takvih konkurentskih procesa. Istovremeno, teško je izračunati neto učinak same europeizacije i odvojiti je od drugih izvora domaćih promjena” (Sošić, 2007: 244, prema Anderson, 2002).

Jedna struja autora (Phinnemore i McGowan, 2004; Mazover, 2004) propituje koncept europeizacije i prikladnijim smatra pojam euunionizacija („*EUization*”) smatrajući da je „pojam Europe profaniran u njezinim negativnim prisporobama” i okaljan brojnim negativnim događajima od holokausta, prisilne evangelizacije i kolonizacije preko genocida i totalitarnih režima, što u konačnici dovodi do konotacije pojma kakvu „pripisujemo pojmovima balkanizacija, afrikanizacija i sl.” (Grubiša, 2005: 130). Nadalje, prema Grubiši „(v)eću dilemu izazvat će onaj model europeizacije koji predmnijeva stvaranje političkog jedinstva u smislu izgradnje federalne politeje na tlu Europe u obliku Sjedinjenih Europskih Država kao pandana Sjedinjenim Američkim Državama; no kao pozitivni vrednovat će se modeli domaće penetracije europskih načina vođenja javnih politika i uklapanja u europski sustav vladavine” (Grubiša, 2005: 135).

Dio autora koji poistovjećuju europeizaciju s integracijom definiraju je kao „nastanak i razvoj različitih struktura upravljanja na europskoj razini, tj. na razini političkih, pravnih i društvenih institucija uključenih u rješavanje problema koje formaliziraju međudjelovanje pojedinih aktera, te mreža javnih politika u stvaranju posebnih europskih pravila” (Risse i dr., 2001: 3). Pritom, prilikom korištenja izraza politička integracija valja imati na umu kako se u pozadini

može kriti osnovno nepoznavanje leksika, a ne svrsishodno korištenje značenja koje integracija podrazumijeva. Ako promatramo europeizaciju kao utjecaj EU na zemlju članicu potencijalno upadamo u zamku u kojoj je analitički okvir postavljen preširoko i teško možemo ispitati na što to točno utječe EU. Stoga je ovo istraživanje postavljeno kao ispitivanje percepcije utjecaja EU na odabrane hrvatske javne politike.

Ovaj rad nema za cilj donijeti jednoznačnu teoriju europeizacije, niti predstaviti sveobuhvatan prikaz svih postojećih teorija, već ukratko predstaviti neke od najpoznatijih i najrelevantnijih teorijskih pravaca i njihovo shvaćanje, koje će poslužiti kao podloga za razumijevanje onoga što je u srži ovog rada, a to je percepcija procesa od strane građana i stručnjaka. Usprkos fragmentiranosti same definicije valja imati na umu kako valjanost istraživanja može biti bitno narušena ukoliko ne definiramo koncept koji istražujemo. „Koncepti su temeljni elementi empirijske analize. Oni dodjeljuju pojmovima određeno značenje i tako uspostavljaju vezu između realnosti koja se istražuje i poopćenih izričaja o takvoj realnosti” (Sošić, 2007: 236, prema Auel, 2005: 297). Stoga, teorijska promišljanja o fenomenu europeizacije, koja će biti predstavljena u nastavku pripomoći će u razumijevanju europeizacijskih procesa.

2.2. Teorijska promišljanja o fenomenu europeizacije

Koncept europeizacije možemo smatrati relativno novim u ionako mladoj politološkoj povijesti. Trnski navodi kako se „(p)rv² akademski rad o pojmu europeizacija može prepoznati u članku Petera Gourevitcha iz 1978. godine o međunarodnim izvorima nacionalnih politika” (Trnski 2015: 10, prema Gourevitch 1978). Ipak, u znanstvenoj je zajednici uvriježeno jedno od prvih korištenja pojma europeizacija pripisati britanskom politologu Robertu Ladrechu koji europeizaciju određuje kao „inkrementalni proces reorijentacije usmjerenja i forme politike prema stupnju gdje politička i gospodarska dinamika EU-a postaje dio organizacijske logike nacionalnih politika“ (Ladrech, 1994: 69). Ipak, jedna od najpoznatijih definicija europeizacije jest ona talijanskog politologa Radaellija koji europeizaciju definira kao „proces oblikovanja, širenja i institucionalizacije formalnih i neformalnih pravila, procedura, *policy* paradigmi, stilova, ‘načina ponašanja’ i podijeljenih vjerovanja i normi koje se najprije definiraju i konsolidiraju u procesu stvaranja javnih i drugih politika u EU-u, a potom se ugrađuju u logiku domaćeg diskursa, identiteta, političkih struktura i javnih politika” (Radaelli, 2000: 4).

² Vidi još Pépin, 2007: 123 i Janne, 1973: 12.

Palier i Surel (2007) europeizaciju definiraju kao „skup procesa institucionalnog, strateškog i normativnog usklađivanja koji proistječu iz izgradnje Europe”. Istovremeno, Featherstone je opisuje kao „povijesni fenomen, kao imperijalnu kontrolu i prijenos institucija, kulture, vrijednosti, ponašanja (Featherstone, 2003: 6), kao transnacionalnu kulturnu difuziju u prijenosu navika, institucionalnu adaptaciju koja znači institucionalnu prilagodbu na direktni ili indirektni pritisak koji proizlazi iz članstva u EU te, na kraju, adaptaciju politika i javnih politika” (Žiljak, 2009: 2, prema Featherstone, 2003: 6). Prema McCormicku „europeizacija je više od usklađivanja zakona i politika: ona se može odnositi i na razumijevanje pojma ‘Europe’, na nove prilike koje se otvaraju interesnim skupinama kao rezultat promjena administrativnih struktura i procesa, na projekt ujedinjenja Europe općenito, pa čak i na naše poimanje granica Europe” (McCormick, 2010: 112).

Stavljajući u suodnos tradicionalnu literaturu o javnim politikama i onu o europeizaciji možemo razaznati „dva temeljna smjera istraživanja” europeizacije (Petak, 2012: 2). Prema tome, prvi se pravac temelji na postulatu „zapovijedaj i nadziri” (Colebatch, 2004), a drugi na postulatu „pregovaraj i uči od drugih“ (Bulmer, Radaelli, 2005; Radaelli, 2008). Pri tome prvi pravac opisuje europeizaciju kao proces vođen “logikom hijerarhijskih struktura”, a drugi je prikazuje kao „horizontalni kompleks odnosa, kao svojevrsnu vježbu u javnome upravljanju (*governance*)” (Petak, 2012: 2-3).

Nastavno na teorijsku postavku u kojoj se europeizacija promatra kao hijerarhijski uvjetovan koncept³ razvidno je kako riječ o hijerarhijskim promjenama koje dolaze odozgo prema dolje, odnosno od strane institucija EU prema državama članicama. U pozadini tog procesa krije se određeni pritisak na prilagodbu, a izvršavanjem pritiska osigurava se promjena koju promatramo kao učinak europeizacije.

„Promjena javnih politika vrlo je širok pojam koji obuhvaća sve aspekte transformacije, preoblikovanja, odnosno (ne)stabilnosti neke politike. (...) Promjene javnih politika mogu se

³ Nasuprot hijerarhijskom pristupu kojemu je neusklađenost u srži, nalazi se već spomenuti pristup koji se poziva na kompleksnost horizontalnih odnosa, odnosno javno upravljanje (*governance*) koji razlikuje upravljanje putem pregovaranja, upravljanje putem hijerarhije i pospješujuću koordinaciju (Trnski, 2015: 18, prema Bulmer i Radaelli 2005: 341-346).

razlikovati prema stupnju, širini ili intenzitetu, što znači da se odnose na donošenje malih ili velikih odluka, odnosno na pojedinačne ili duboke promjene, to jest na inkrementalne ili paradigmatičke izmjene neke politike koje podrazumijevaju dramatičnije rekonceptualizacije i restrukturiranje neke javne politike. (...) Stvarne promjene javnih politika vrlo su kompleksne pa je u praksi teško jednoznačno odrediti što je veliko a što malo, što je brzo a što sporo mijenjanje politike“ (Petek, 2014c: 137).

Pritom je važno ustanoviti kako je preduvjet spomenutog procesa postojanje određene neusklađenosti (*misfit*). Ukoliko ne postoji neusklađenost politika na razini EU i države članice onda ne postoji ni prostor za prilagodbu, odnosno europeizaciju (Trnski, 2015: 17; Börzel, 2003; Heritier, 2002). Neusklađenost domaćeg stanja s europskim zahtjevima jedan je od „mehanizama koji uvjetuju opseg i smjer domaćih promjena pod utjecajem EU-a“ koji je prepoznao Radaelli (Sošić, 2006: 239). Nasuprot *misfit*-u nalazi se *goodness of fit* odnosno kompatibilnost europskih zahtjeva i nacionalnih aranžmana” (Sošić, 2006: 239, prema Radaelli, 2000:16). „Opća je teorijska postavka da što je veća nekompatibilnost između tih dviju politika, veći je i pritisak na domaće promjene. Tako uzrokovan pritisak tumači se kao nužan, ali ne i dovoljan uvjet (razlog) za domaće promjene” (Sošić, 2006: 239, prema Börzel i Risse, 2003: 63). Iako je koncept neusklađenosti dobro poznat u javnopolitičkoj i europeizacijskoj literaturi to definitivno nije jedini uvjet koji mora biti zadovoljen kako bismo mogli dokazati postojanje europeizacije. Ipak, za potrebe ovog istraživanja zadržat ćemo se na konceptu neusklađenosti, zanemarujući postojanje intervenirajućih varijabli⁴, vodeći se pretpostavkom da ista postoji. Također, treba istaknuti kako se prilikom analize promjena javnih politika često stavlja naglasak na uzročne mehanizme koji u kontekstu ovog istraživanja neće biti proučavani jer je naglasak stavljen na percepciju promjene i detektiranje je li se promjena uopće dogodila, a ne na sami pronalazak uzroka nastanka promjene.

Pitanje učinka i rezultata europeizacije kao posljedica utjecaja često je u središtu analiza europeizacije s ciljem definiranja veličine i smjera postignutih promjena. „Teoretičari europeizacije uspjeli su identificirati uzročne čimbenike, ali još uvijek ne postoji metodologija mjerenja njihova utjecaja ili određivanja uvjeta pod kojima oni mogu djelovati” (Trnski, 2015:24, prema Lenschow, 2006). Usprkos tome, europeizacija predstavlja analitički koncept

⁴ Trnski (2015: 17) ukazuje na niz rasprava o intervenirajućim varijablama vidi Börzel, 2005; Haverland, 2000, 2003; Jordan i Liefferink, 2004; Radaelli, 2003.

vrijedan promatranja. Stoga će se za potrebe ovoga rada koristiti teorijski okvir koji predviđa pet stupnjeva promjene nacionalnih politika: ukopavanje, inerciju, apsorpciju, prilagodbu i transformaciju. Navedeni stupnjevi opisuju kakav je odnosno koliki je stupanj promjene nacionalnih javnih politika te je definirano postojanje neusklađenosti između EU-a i nacionalne razine. Upravo će ovaj teorijski okvir biti od iznimne važnosti jer pruža temelj na kojem se gradi drugo postavljeno istraživačko pitanje.

Tablica 1. Stupnjevi promjene nacionalnih politika

Stupnjevi	Neusklađenost između EU i nacionalne razine	Stupanj promjene nacionalne politike	Opis promjene
Ukopavanje	Varira	Negativan	Države se aktivno opiru pritiscima na prilagodbu zbog svojih jedinstvenih obilježja.
Inercija	Varira	Nizak	Države se opiru promjenama, ali to često dovodi do porasta pritiska na prilagodbu i dovodi do promjene na dulji rok.
Apsorpcija	Niska	Nizak	Države prihvaćaju politike EU-a, prakse i/ili preferencije bez značajne promjene postojećih politika, praksi i/ili preferencija.
Prilagodba	Umjerena	Umjeren	Države prilagođavaju postojeće politike, prakse i/ili preferencije bez promjene njihovih ključnih obilježja.
Transformacija	Visoka	Visok	Države značajno mijenjaju postojeće politike, prakse i/ili preferencije ili ih zamjenjuju novim.

Izvor: prilagođeno iz Trnski 2015: 22, prema Börzel i Risse 2000, 2003 i Börzel 2005.

2.3. Što su to (hrvatske) javne politike?

Javne politike odabrane su kao jedno od mogućih područja europeizacije na temelju Radaellijeve taksonomije. Radaelli prepoznaje četiri područja u kojima je vidljiv utjecaj europeizacije. To su nacionalne strukture, pravne strukture, javne politike te kognitivne i normativne strukture (Radaelli, 2003: 35). Prema McCormicku „(j)avne politike (engl. *public policies*) su hotimične aktivnosti (ili neaktivnosti) koje vlasti prakticiraju kako bi odgovorile na potrebe društva”, također, „(t)ermin ‘javna politika’ obično se vezuje uz odgovor

nacionalnih vlada na nacionalna pitanja, ali politike se kreiraju i na mnogim drugim razinama” (McCormick, 2010: 101,112). Prilikom razmatranja javnih politika važno je istaknuti distinkciju između pojmova *politics* i *policy* koji se u hrvatskom jeziku prevode kao politika bez jasnog razdvajanja značenja koje ovi pojmovi nose. Ta je distinkcija važna jer izraz javne politike u hrvatskom jeziku označava općepoznatu sintagmu *public policy* (Petak i Petković, 2014: 93).

Pritom je važno napomenuti da su izrazi policy i politics dva snažno isprepletana pojma koje je djelomice nemoguće razdvojiti, čak i u analitičkom smislu. (...) Izraz policy stoga se odnosi na onaj aspekt politike kojemu je u središtu rješavanje problema, a ne borba za moć (...), u konačnici, racionalan, a ne iracionalan pogled na politički život. Dakle, nasuprot izrazu politics kojim se označava područje primjene političke moći (...). Izraz javne politike označava u osnovi racionalan dio političkog života koji je usmjeren na rješavanje sadržajnih problema politike (Petak i Petković, 2014: 93-94).

Jedna od osnovnih premisa ovog rada temelji se na ideji „da ne postoji jedna vrsta europskih politika, već više vrsta tih politika, koje se stvaraju na različite načine i uz uporabu različitih strukturnih osnova” (Petak, 2012: 4). Oblikovanje javnih politika EU ovisi o brojnim čimbenicima počevši od normi i obaveza koje proizlaze iz osnivačkih ugovora EU preko brojnih zakonodavnih i institucionalnih pritisaka sve do različitih unutarnjih i vanjskih pritisaka, političkih inicijativa, sveopćeg javnog mnijenja, ali i brojnih nepredviđenih okolnosti poput kriza i ratova (McCormick, 2010: 101-103). Priznata britanska politologinja Hellen Wallace u svom općeprihvaćenom udžbeničkom radu pišući o javnim politikama EU govori o politici jedinstvenog tržišta, politici tržišnog natjecanja, zajedničkoj poljoprivrednoj politici, makroekonomskoj politici i proračunskom planiranju, kohezijskoj politici, socijalnoj politici, politici zapošljavanja, politici zaštite okoliša, biotehnološkoj politici, energetskej politici, digitalnoj politici, ribolovnoj politici, trgovinskoj politici, politici proširenja, vanjskoj i sigurnosnoj politici te o pravosuđu i unutarnjim poslovima (Wallace i dr., 2020). S druge pak strane, Versluis javne politike EU dijeli na vanjske politike, politike proračuna, politike jedinstvenog tržišta, makroekonomske i financijske politike, sektorske politike te funkcionalne politike (Versluis, 2011). Promatrajući podjelu navedenih autora vidljivo je kako ne postoji izražena dihotomija u definiranju javnih politika EU.

Prema Petek (2012: 38) “(t)emeljni resori u zapadnoeuropskim zemljama razvrstani su u pet osnovnih skupina ili grozdova srodnih javnih politika koje čine područja javnih politika (eng. *policy areas*). To su: klasični državni resori, ekonomske politike, socijalne politike, posebne sektorske politike i ostale politike kao najheterogenije područje”. Petek svoju klasifikaciju temelji na udžbeniku Hugh Compstona (2005) koji ima za cilj sistematizirati cjeloviti popis javnih politika. Ova će kategorizacija biti početni korak prilikom odabira slučajeva za ovo istraživanje o čemu će biti riječ u istoimenom poglavlju.

Uz temelju kategorizaciju javnih politika valja istaknuti drugo najvažnije obilježje koje se odnosi na sami proces stvaranja javnih politika Europske unije, a to je način stvaranja javnih politika. Pritom je uobičajeno pozvati se na već spomenutu Wallace koja definira pet načina stvaranja europskih javnih politika⁵: metodu zajednice, regulativni pristup, distributivni pristup, metodu otvorene koordinacije i intenzivno međuvladino pregovaranje koji utječu na konačno oblikovanje javnih politika (Wallace, 2005: 77-78).

Nakon pokušaja predstavljanja relevantnih tipologija javnih politika, važno je istražiti kako istaknuti autori percipiraju raspodjelu ovlasti nad pojedinim politikama. McCormick, govoreći o nadležnosti, svrstava politike u tri skupine nadležnosti, one koje su u pretežitoj nadležnosti EU, one koje su pod pretežnom nadležnosti država članica te one koje su podijeljene nadležnosti. Sukladno navedenoj kategorizaciji, područja koja su u pretežnoj nadležnosti EU su poljoprivreda, tržišno natjecanje, zaštita potrošača, prekogranično bankarstvo, prekogranični kriminal, carina, prometne mreže EU-a, monetarna politika (eurozona), ribarstvo, imigracija, trgovina i radni uvjeti. U polju podijeljene nadležnosti su kultura, zapošljavanje, energija, poticanje izvoza, vanjski odnosi, informacijske mreže, prekomorska pomoć, regionalni razvoj, mala i srednja poduzeća, socijalna pitanja i strukovno osiguranje. U konačnici, područja koja su u pretežnoj nadležnosti država članica su radijsko i televizijsko emitiranje, državljanstvo, kazneno pravosuđe, obrana, obrazovanje, izbori, zdravstvo, uporaba zemljišta, lokalni promet, policija, poštanske usluge, porezna politika i blagostanje (McCormick, 2010: 98). Sličnu podjelu prepoznaje i Hix koji govori o podjeli javnih politika

⁵ Značajan doprinos literaturi o stvaranju javnih politika na razini Europske unije učinili su: McCormick, 2010; Peterson, Bomberg, 1999; Richardson, 2006; Versluis, van Keulen, Stephenson, 2010; Wallace, Pollack, Young, 2010.

na one koje su pod isključivom ovlasti EU-a te one koje su pod isključivom ovlasti država članica, uz one koje imaju zajedničke te koordinirane ovlasti (Hix, 2013: 434). Upravo će ova podjela biti korištena kod kasnijeg odabira slučajeva.

Unutar područja javnih politika Radaelli prepoznaje pet potkategorija u kojima se može promatrati utjecaj. Riječ je o akterima, *policy* problemima, stilu, instrumentima i resursima (Radaelli, 2003: 35). S obzirom na to da je riječ o fluidnim pojmovima za potrebe ovog istraživanja definirani su dani pojmovi koji su kasnije i korišteni u procesu provedbe istraživanja. Pritom je učinjena manja izmjena, umjesto resursa u fokusu ovog istraživanja bit će ciljevi javnih politika. Akteri politike definirani su kao formalni i neformalni. Formalni su zakonodavna vlast, izvršna vlast, sudovi, izabrani dužnosnici i imenovani službenici, dok su neformalni građani, političke stranke, masovni mediji, civilno društvo i drugi (Petek, 2014a: 24). Definiranje problema neke politike (*policy* problema) je čin konceptualizacije kolektivnih problema ili izazova s kojima se treba nositi. Odnosno, nerealizirana potreba, vrijednost ili prilika za poboljšanje (Dunn, 2016). *Policy* problemi su društveno ili politički stvoreni te s ontološke točke gledišta ne postoje objektivni politički problemi. Stil javne politike ne odnosi se na to kakve politike vlade donose, nego kako ih donose. Stilove politike vidimo kao različite načine donošenja odluka, pritom stil donošenja odluka nije ograničen isključivo na stil kreiranja politike već i na stil provedbe iste (Richardson, 2013: 2). Alati (*policy tools*) javnih politika, odnosno instrumenti za rješavanje društvenih problema su uporaba informacija (*nodality*), zakonske ovlasti (*authority*), javne financije (*treasure*) i organizacijski resursi (*organization*) (Petak i Kekez-Koštro, 2014: 75). U konačnici ciljevi neke javne politike jesu formalna očitovanja o poželjnoj budućnosti. Razlikujemo dugoročne ili opće ciljeve te operativne ili specifične (Petak i Petek, 2014: 42).

3. Metodologija istraživanja

Ovo istraživanje dizajnirano je kao kvantitativno deskriptivno. Studija slučaja (eng. *case study*) kao dizajn malog N⁶, odabrana je kako bi se metodološki osiguralo ostvarenje zadanih istraživačkih ciljeva i uspješno odgovorilo na postavljena istraživačka pitanja. Upravo je dizajn

⁶ Dizajn malog N je suprotan dizajnu velikog N i podrazumijeva korištenje manjeg broja slučajeva.

malog N istraživačka strategija koja se koristi prilikom izučavanja makro-fenomena kao što je i europeizacija (Barakso i dr., 2014). Kad se govori o samoj studiji slučaja najčešće je riječ o studiji jednog slučaja, no moguće je i provođenje studije manjeg broja slučajeva kao što je riječ u ovom istraživanju. Jedna od temeljnih prednosti ovog dizajna je upravo mogućnost detaljnog prikaza odabranih slučajeva uz mogućnost korištenja različitih metoda prikupljanja podataka koje u konačnici osiguravaju ispunjenje istraživačkog cilja, odnosno u ovom primjeru koristeći odabrane slučajeve cilj je prikazati postojanje i djelovanje mehanizma europeizacije koji su identificirani u literaturi.

Brojni su metodološki izazovi u procesu istraživanja europeizacije. Ponajprije poznat je problem manjka varijabilnosti u odabiru slučajeva (Haverland, 2006). Česta je pojava da se EU impulsi promatraju kao nezavisna varijabla koja se pak u stvarnosti često ponaša kao konstanta, a ne varijabla. Također, vidljiva je varljiva varijabilnost koncepta *misfit* koji ne odgovara na pitanje koliki je utjecaj EU. Nadalje, u istraživanjima je često izazovno otkriti koji je zapravo izvor utjecaja na promjene koje se događaju u javnim politikama (Saurugger, 2014). Uz to, kao što je već opisano, vrlo često se proces europeizacije isprepliće ili zamjenjuje s procesima europske integracije ili globalizacije, ali postoje i drugi utjecaji koji unose nemir u analitičku preciznost poput utjecaja drugih međunarodnih organizacija, tržišnih mehanizama, državnih reformi ili pukog utjecaja drugih država.

Postoji nekoliko rješenja kojima istraživači pokušavaju doskočiti spomenutim izazovima. Kao jedno od efikasnijih rješenja pokazao se adekvatan odabir slučajeva. Prilikom odabira slučajeva istraživači često posežu za komparativnim pristupom te promatraju i uspoređuju najbližije slučajeve, pritom kao dodatnu varijablu uvode državu koja nije članica Europske unije te je uspoređuju s državom članicom i iz toga izvlače određene zaključke. Takav pristup ima određene nedostatke. Primjerice, prilikom komparacije drugih država treba imati na umu i druga obilježja država koja moraju biti veoma slična. Nadalje, ponekad je teško ustvrditi je li promatrana promjena izravan utjecaj Europske unije ili je pak vezan uz procese globalizacije ili neke slične procese. Stoga, kako bismo uspješno doskočili prethodno navedenim metodološkim izazovima i ustvrdili postojanje određene korelacije između Europske unije i hrvatskih javnih politika, odnosno utjecaj europeizacije na iste umjesto tradicionalnog komparativnog pristupa u kojemu bi se uspoređivale hrvatske javne politike s javnim

politikama države koja nije članica EU-a, u analizu su uključene različite politike unutar iste države u kojima je promatrani EU impuls, ali i one za koje se na temelju osnovnih teorijskih premisa pretpostavlja da nije uključen EU impuls. Način odabira slučajeva detaljno je objašnjen u istoimenom potpoglavlju.

3.1. Odabir slučajeva

Kao uvertira u istraživanje bit će prikazana i interpretirana metodološka opravdanost odabranih slučajeva. Odabir slučaja jedan je od prvotnih i nužnih koraka u formiranju dizajna istraživanja. Za pretpostaviti je kako se odabiru slučajeva nije pristupilo nasumično, uz presumpciju kako će pomno odabran uzorak uvelike pridonijeti relevantnosti istraživanja. Adekvatan odabir slučajeva nesumnjivo utječe na valjanost zaključaka proizašlih iz istraživanja. Metodološki orijentirana literatura prepoznaje tipične slučajeve, raznolike, ekstremne, devijantne, ključne, najslabije i najrazličitije slučajeve (Seawright i Gerring, 2008: 297-298). Temeljna jedinica analize, odnosno slučaj koji je predmet ove analize, su odabrane hrvatske javne politike. Uzimajući u obzir postavljeni cilj istraživanja i vodeći se dostupnim spoznajama o vrstama slučajeva i konsekvencama koje odabir istih donosi, odabrana su četiri raznolika slučaja, odnosno četiri raznolike javne politike – makroekonomska, poljoprivredna, obrazovna i politika zapošljavanja.

Na prvu identifikacija različitosti je očigledna – odabrane su četiri posve različite javne politike koje na prvu nemaju značajne poveznice. Ipak, analiza raznolikih slučajeva predmnijeva da i ti različiti slučajevi imaju određene poveznice. Odabir raznolikih slučajeva koji se stavljaju u suodnos tijekom istraživanja poznat je pod terminom unakrsni ili kors-sekcijski dizajn. Pritom se istraživač usredotočuje na čimbenike odabira slučajeva koji ovise o unakrsnim karakteristikama slučajeva, odnosno na to kako se slučaj uklapa u teorijski specificiranu populaciju (Seawright i Gerring, 2008: 296). Ovaj rad predstavlja i svojevrsan metodološki doprinos istraživanjima europeizacije s obzirom na to da prilikom analize fenomena i procesa europeizacije istraživači uobičajeno posežu za komparativnim pristupom i pritom kao varijablu uvode državu koja nije članica Europske unije te je uspoređuju s državom članicom i iz toga izvlače određene zaključke, a u ovom slučaju odabrani slučajevi su raznolike javne politike unutar iste države što je tipičan primjer kros-sekcijskog dizajna.

U pokušaju identificiranja raznolikih politika nisu korištene statističke metode kojima bi se dokazalo da su odabrani slučajevi uistinu dovoljno raznoliki, već je u skladu s konceptom kros-sekcijskog dizajna kreirana matrica za odabir politika (Tablica 2.). U prvom koraku proizvoljno je odabrano nekoliko vrsta javnih politika na temelju kriterija atraktivnosti. U drugom koraku izvršen je detaljan pregled literature i uvid u postojeća istraživanja. U konačnici, na temelju uvida u literaturu odabrano je nekoliko kriterija prema kojima će se odabrati slučajevi za analizu, odnosno kriteriji prema kojima će se dokazati da su prethodno odabrane politike uistinu dovoljno raznolike. Odabrani kriteriji su klasifikacija hrvatskih javnih politika (Petek, 2012: 38), Lowijeva tipologija javnih politika (Lowi, 2009: 57) te temeljna *policy* arhitektura EU-a koja se oslanja na Lisabonski ugovor (Hix, 2013: 434).

Sukladno odabranim kriterijima odabrane četiri javne politike prema klasifikaciji hrvatskih javnih politika spadaju u ekonomske, socijalne i posebne sektorske politike (Petek, 2012: 38). Uzimajući u obzir o kakvim je politikama riječ prema Lowijevoj taksonomiji javnih politika odabrane politike spadaju u kategoriju regulativnih, distributivnih i redistributivnih, dok nijedna od odabranih politika nije konstitutivna. Nadalje, tzv. „ustavna arhitektura“ EU-a predmnijeva četiri razine nadležnosti, odnosno četiri stupnja ovlasti nad javnim politikama, a to su isključiva ovlast EU-a, zajednička, odnosno podijeljena ovlast gdje se mjere poduzimaju i na nacionalnoj i na europskoj razini te koordinirana ovlast gdje se nacionalne mjere usklađuju na razini EU-a. Politike koje su pod isključivom ovlasti država članica nisu obuhvaćene, dok su sve ostale odabrane politike u isključivoj, podijeljenoj ili koordinirajućoj nadležnosti EU-a.

Navedeni kriteriji između ostaloga služe i kako bismo na njima mogli temeljiti očekivanja i potencijalno predvidjeti rezultate. U fokusu ovog istraživanja je doživljaj i percepcija utjecaja Europske unije, odnosno europeizacije, samim time pitanje je hoće li informiranost građana o funkcioniranju javnih politika i Europske unije utjecati na njihovu percepciju utjecaja. S druge strane, stručnjaci u odabranim područjima vjerojatno posjeduju veći opseg znanja i informacija što će nedvojbeno utjecati na njihove odgovore. U svakom slučaju, razumno je predvidjeti kako će veći utjecaj Europske unije biti u područjima gdje EU ima isključivu ili podijeljenu nadležnost.

Pretpostavka je da ako se politike sve više donose na europskoj razini, onda će to vrlo vjerojatno imati određene posljedice na domaće procese formiranja, okupljanja i predstavljanja društvenih interesa. Postoje mnoge studije o tome kako domaći akteri nastoje kanalizirati svoje interese u procesu kreiranja europske politike (Börzel i Risse 2000: 4; Mazey i Richardson 1993; Marks i McAdam 1996; Aspinwall i Greenwood 1998).

Tablica 2. Odabir politika za analizu

	Makroekonomska politika	Poljoprivredna politika	Politika zapošljavanja	Obrazovna politika
Distributivna politika		+		
Redistributivna politika			+	+
Regulativna politika	+			
Isključiva nadležnost EU	+	+		
Podijeljena nadležnost EU	+	+	+	+
Koordinirajuća nadležnost EU	+		+	+
Ekonomске politike	+		+	
Socijalne politike				+
Posebne sektorske politike		+		

Izvor: Autorica, prema Petek, 2012:39 i Petek, 2014: 369.

3.1.1. Makroekonomska politika

“Ekonomске politike vrlo su široko područje koje se sastoji od niza resora koji reguliraju cijelo gospodarstvo ili njegove značajne dimenzije” (Petek, 2012: 38). Prema Petek, taksonomija temeljnih nacionalnih javnih politika pod pojmom ekonomske politike podrazumijeva makroekonomsku politiku, koja se sastoji od fiskalne (proračunske) politike i monetarne politike, zatim poreznu politiku, industrijsku politiku, politiku konkurentnosti, investicijsku politiku, politiku regulacije poslovanja, politiku regulacije financijskih tržišta, politiku zapošljavanja i regionalnu politiku. Makroekonomsku politiku, u kontekstu ovog istraživanja, a na temelju klasifikacije hrvatskih javnih politika, promatrat ćemo kao sinergiju fiskalne (proračunske) i monetarne politike.

“Monetarnu politiku čine odluke koje središnje banke donose kako bi utjecale na cijenu i dostupnost novca u gospodarstvu” (Europska središnja banka, 2023). Na razini Europske unije, okosnicu monetarne politike čine tri, odnosno četiri ključne sastavnice: Europska središnja banka (ESB), Europski sustav središnjih banaka (ESSB) i Eurosustav te europodručje (eurozona). Europska središnja banka kao nadnacionalna institucija ključan je čimbenik zadužen za provođenje monetarne politike na razini EU te je cjelokupna odgovornost za provođenje monetarne politike prenesena s nacionalnih središnjica na ovu nadnacionalnu instituciju. Fiskalna politika odnosi se na upravljanje prihodima i rashodima države. U načelu, temeljni cilj fiskalne politike je uspostavljanje čvrstog i djelotvornog okvira za koordinaciju i nadzor fiskalnih politika država članica Europske unije (De Lemos Peixoto, 2022). U Hrvatskoj, fiskalnu politiku provode Ministarstvo financija i Vlada RH. Ciljevi fiskalne politike između ostalog, uključuju održavanje fiskalne discipline, smanjenje proračunskog deficita, poticanje ulaganja u ključne sektore i poticanje gospodarskog rasta (Ministarstvo financija, 2021). Makroekonomska politika Europske unije odnosi se na skup mjera i strategija koje se provode na razini EU-a kako bi se upravljalo i utjecalo na makroekonomske varijable i ciljeve na europskoj razini. Ova politika ima za cilj postizanje stabilnosti gospodarstva, održavanje održivog rasta, borbu protiv inflacije, smanjenje nezaposlenosti i osiguranje općeg blagostanja unutar EU-a.

Važnost ekonomskih politika neupitna je još od nastanka Europske unije i njezinih ranijih inačica čiji je temelj bio upravo jedinstveno tržište izgrađeno na ideji slobodnog kretanja ljudi, kapitala, roba i usluga. Prema McCormicku “postojanje jedinstvenog tržišta znači da europska politika danas na neki način utječe na gotovo svaki aspekt ekonomske politike država članica, dok postojanje eura znači da danas ima malo elemenata monetarne politike (unutar i izvan eurozone) koji nisu uglavnom pod utjecajem Europske unije, već samih država članica. No države članice još uvijek većinom imaju nadzor nad vlastitom poreznom politikom te još uvijek imaju proračune, koji su puno veći (po glavi stanovnika) od proračuna EU-a” (McCormick, 2010: 97).

Makroekonomska politika je regulativna politika što predmnijeva da se pomoću nje „postavlja okvir proizvodnje i raspodjele privatnih dobara i upravlja posebnim društvenim interesima“ te je pretežno utemeljena na pravnim propisima (Petek, 2014: 141). EU ima isključive ovlasti u području monetarne politike za države članice europodručja, među kojima je i Hrvatska, dok su zajedničke ovlasti vidljive u području ekonomske kohezije (Hix, 2013: 434), a europski semestar vrši koordinirajuću ulogu.

3.1.2. Poljoprivredna politika

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) Europske unije predstavlja temelj europske poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ova sveobuhvatna politika ima ključnu ulogu u osiguravanju stabilne opskrbe hrane, održivog gospodarenja prirodnim resursima te promicanju ruralnog razvoja unutar članica EU-a. Riječ je o nizu zakona koje EU propisuje kako bi se postiglo jedinstvo u području poljoprivrede u cijeloj EU. Osnovni cilj ZPP-a je „opskrbiti građane EU-a cjenovno pristupačnom, sigurnom i visokokvalitetnom hranom, osigurati primjereni životni standard poljoprivrednicima te očuvati prirodne resurse i poštovati okoliš“ (Consilium, 2023). ZPP se temelji na dva stupa, od kojih prvi stup čine izravne potpore i tržišne mjere, dok drugi stup predstavlja ruralni razvoj. Od nastanka do danas ZPP je prošla kroz niz reformi, neprestano evoluirala kako bi odgovorila na izazove koje donose klimatske promjene, ekonomske fluktuacije i promjenjive potrebe društva.

ZPP je definirana još Rimskim ugovorom kao politika „sa zajamčenim naknadama poljoprivrednicima, stabiliziranim poljoprivrednim tržištima i osiguranim zalihama hrane”

(McCormick, 2010: 142). Upravo je ta činjenica jedan od razloga zašto je ZPP i danas jedna od ključnih tema na razini EU, usprkos činjenici da poljoprivreda ima relativno malen udio u zajedničkom BDP-u te da zapošljava razmjerno malen broj ukupnog stanovništva EU⁷. Uz navedeno, zajedničku poljoprivrednu politiku još uvijek odlikuje značajan stupanj intervencionizma što nije slučaj u drugim politikama (McCormick, 2010: 169). McCormick smatra da je zajednička poljoprivredna politika „naposljetku (...) postala najskuplja i najkontroverznija od svih zajedničkih politika država članica, unatoč kasnijim reformama koje su smanjile njezine troškove i povećale njezinu efikasnost” (McCormick, 2010: 165).

Roederer-Rynning uspoređuje ZPP u njenim začetcima sa srednjovjekovnim utvrdama koje danas nakon brojnih reformi više nalikuju ranomodernim europskim utvrđenim gradovima (Roederer-Rynning, 2015: 217). Iz tog slikovitog prikaza može se iščitati kako su reforme ipak utjecala na postupno olabavljanje ZPPa-a, ali da je još uvijek riječ o poprilično intervencionistički nastrojenoj politici u kojoj zidovi utvrda još uvijek postoje, ali su niži nego što su prije bili. Roederer-Rynning zaključuje kako je ZPP nastala u mješavini sektorskih ograničenja, političke stvarnosti i modernizacijskih ambicija, a njezina nas evolucija uvijek iznova upozorava da ne umanjujemo ulogu nacionalnih interesa i sposobnosti država članica da kontroliraju nadnacionalno delegiranje ovlasti te navodi kako je budući izazov upravo sprječavanje fragmentacije jedinstvenog tržišta kroz mutnu provedbu ekologizacije i konsolidaciju neujednačenih režima potpore među državama članicama (Roederer-Rynning, 2015: 217-218).

Poljoprivredna politika je tipičan primjer distributivne politike što se očituje na primjeru poljoprivrednih subvencija koje podrazumijevaju „davanje neke vrste privilegija posebnoj interesnoj skupini, precizno definiranoj, relativno maloj skupini korisnika, pa se nazivaju i pokroviteljskim politikama (*patronage policies*)“ (Petek, 2014b: 51). Pored toga, EU ima isključive ovlasti u području „određivanja cijena i subvencija za proizvodnju u okvirima zajedničke poljoprivredne politike“ (Hix, 2013: 434), ali u određenim dijelovima poljoprivredna politika je u podijeljenoj nadležnosti. Usprkos tome što dio autora ZPP opisuje kao jedinstveno europeizirani režim, određene struje prepoznaju snagu nacionalnih interesa i

⁷ McCormick navodi da je riječ od otprilike 7% u oba slučaja, iako točan udio treba uzeti s rezervom s obzirom na relativnu zastarjelost navedenog rada (McCormick, 2010: 169).

sposobnost nacionalnih vlada da se odupru nadležnosti na nadnacionalnoj razini što je vidljivo u brojnim segmentima politike poput samog strukturnog određenja iste (Roederer-Rynning, 2015: 204).

3.1.3. Politika zapošljavanja

Politika zapošljavanja jedna je od važnih javnih politika kako na razini EU-a tako i na razini država članica. Ulaskom u Europsku uniju tržište rada i tržište radne snage se proširilo izvan granica RH na sva države članice EU, a europska politika zapošljavanja predstavlja ključni element u izgradnji održivog i prosperitetnog društva unutar Europske unije. Ugovorom o Europskoj uniji definirano je kako EU „radi na održivom razvoju Europe koji se temelji na uravnoteženom gospodarskom rastu i stabilnosti cijena, visoko konkurentnom socijalnom tržišnom gospodarstvu, s ciljem pune zaposlenosti i društvenog napretka“ (EUR-Lex, 2007a). Pored toga, Ugovor o funkcioniranju Europske unije nalaže da „države članice i Unija (...) rade na razvoju usklađene strategije zapošljavanja te, posebice, na promicanju kvalificirane, obrazovane i prilagodljive radne snage i tržišta rada koja se mogu prilagoditi gospodarskim promjenama u svrhu ostvarenja ciljeva utvrđenih u članku 3. Ugovora o Europskoj uniji“ (EUR-Lex, 2007b).

Godine 1997. EU donosi Europsku strategiju zapošljavanja kojom definira zajedničke ciljeve u području politike zapošljavanja, ali i postupak praćenja te financijske instrumente što će u konačnici rezultirati „blagom koordinacijom među državama članicama“ (Makay, 2022: 1). U novije vrijeme, ističe se usvajanje strategije Europa 2020. i uvođenje europskog semestra kao mehanizma usklađivanja te donošenje Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava kojim se utvrđuju novi ciljevi na razini EU-a, a u kontekstu zapošljavanja očekuje se da bi „najmanje 78% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine trebalo biti zaposleno do 2030.“ te bi „najmanje 60 % svih odraslih trebalo svake godine pohađati osposobljavanja“ (Makay, 2022: 2). Zadaća postizanja visoke zaposlenosti i niske nezaposlenosti u rukama nacionalnih je vlada, ali je od uvođenja europskog semestra isti podržava i prati putem zajednički dogovorenih ciljeva, smjernica, pokazatelja, mjerila, preporuka i izvješćivanja (Munta, 2021: 17).

Politika zapošljavanja spada u kategoriju redistributivnih politika, a tek manjim dijelom u regulatorne politike. Istovremeno, riječ je o politici u kojoj EU ima manje izraženu nadležnost

za razliku od druge dvije prethodno opisane politike, odnosno riječ je o podijeljenoj i koordinirajućoj ovlasti EU-a. U području politike zapošljavanja na snazi su meki procesi koordinacije koji se oslanjaju na nezakonodavne i neobvezujuće instrumente mekog prava koji se ne mogu zakonski provesti, ali samo u obliku recenzija ili praćenja politike (Munta, 2021: 17).

3.1.4. Obrazovna politika

Obrazovanje je temeljni stup društvenog napretka i ekonomske konkurentnosti, a Europska unija prepoznaje ključnu ulogu obrazovanja u ostvarivanju svojih ciljeva. „U skladu s načelom supsidijarnosti primarnu odgovornost za politike obrazovanja i osposobljavanja imaju države članice, dok Europska unija samo pruža podršku“ (Renard i Milt, 2023). Uz to „obrazovna politika provodi se unutar složenih odborskih procedura, komitologije (*comitology*) i uz decentraliziranu provedbu pojedinih inicijativa“ (Puljiz i Živčić, 2009: 49). Kroz godine, EU je razvila niz politika i inicijativa kako bi podržala i unaprijedila obrazovne sustave u državama članicama, ističući važnost obrazovanja kao sredstva za razvoj kreativnih, kompetentnih i odgovornih građana koji će učiniti EU prosperitetnim i uključivim zajednicama. „U području obrazovanja na razini EU ne postoje nadnacionalne strukture, ali postoje inicijative koje dovode do izgradnje infrastrukture koja omogućava koordinaciju i provedbu tih politika“ (Baketa, 2012: 56).

Europska unija nema potpuno usklađenu jedinstvenu politiku obrazovanja na razini cijele EU. Obrazovanje je većinom pod jurisdikcijom pojedinačnih država članica, što znači da su države odgovorne za organizaciju i upravljanje svojim obrazovnim sustavima. Svaka država članica ima vlastitu autonomiju i odgovornost za oblikovanje i upravljanje svojim obrazovnim sustavom. Unatoč tome, postoji suradnja i koordinacija između država članica EU-a u području obrazovanja putem metode otvorene koordinacije (OMC). Države članice mogu razmjenjivati informacije o najboljim praksama, uspješnim politikama i ciljevima kako bi unaprijedile svoje obrazovne sustave. Smjernice i preporuke potiču države članice da unaprijede svoje obrazovne sustave, no nije riječ o obvezujućim zakonima. Inicijative i smjernice koje EU u određenim razdobljima daje državama članicama imaju za cilj potaknuti suradnju i zajedničko djelovanje u obrazovanju, ali se poštuje pravo država članica da oblikuju i provode vlastitu obrazovnu politiku u skladu s njihovim nacionalnim potrebama i vrijednostima. Obrazovna politika nastoji

svoju uspješnost najčešće postići obrazovnim reformama, odnosno sistemskim promjenama koje zahvaćaju sve dijelove sustava jer se upravo kroz reforme najčešće provodi promjena određenih obrazovnih politika (Žiljak, 2013: 8, prema Pastuović, 2012: 324-325). Obrazovna politika poput politike zapošljavanja spada u skupinu redistributivnih politika te EU ima zajedničke i koordinirajuće ovlasti u području politike. Sukladno tome, očekuje se kako će rezultati pokazati da je utjecaj europeizacije blaži nego u područjima politika u kojima EU ima veću nadležnost.

3.2. Odabir i analiza podataka

Odabir slučajeva za ovo istraživanje pomno je izveden, vodeći računa o svim potencijalnim metodološkim implikacijama koje isti može imati na konačan ishod i rezultate. Sljedeći važan korak u istraživanju jest odabir podataka. Uz nezaobilazno korištenje stručne i znanstvene literature kao sekundarnih izvora, rezultati analize temelje se na prikupljenim primarnim podacima. Metoda prikupljanja podataka je anketa, odnosno anketni upitnik. S obzirom na to da je cilj istraživanja prikupiti mišljenja većeg broja ljudi, anketiranje se nametnulo kao jedna od efikasnijih metoda prikupljanja traženih podataka. Iako je provođenje anketa danas sveprisutno u društvenim istraživanjima, ipak valja imati na umu sva potencijalna ograničenja istih, posebice prilikom interpretacije, kako ne bismo bezrezervno prihvatili dobivene rezultate (Burnham i dr. 2006: 111).

Za potrebe istraživanja kreirano je i provedeno sveukupno pet anketa s dvije skupine ispitanika. Prvu skupinu ispitanika čine građani, a drugu skupinu čine eksperti, odnosno stručnjaci za odabrane javne politike u Hrvatskoj. Anketa je je kreirana pomoću alata *Google Forms*, a distribuirana je građanima putem društvenih mreža, privatnih komunikacijskih kanala te *snowball* metodom u kojoj su ispitanici jedni drugima prosljeđivali anketni upitnik, dok su anketni upitnici za stručnjake dostavljeni personalizirano putem elektroničke pošte svakom stručnjaku. Anketa je provedena u srpnju i kolovozu 2023. godine, a prije samog provođenja istraživanja, kako bi se osigurala etičnost istog, anketni su upitnici prošli provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6. srpnja 2023. godine. Anketni upitnici se nalaze u prilogu ovoga rada.

Kod dizajna ankete posebno se vodilo računa o samom oblikovanju pitanja kako ista ne bi bila dvosmislena ili sugestivna, a pitanja su bila otvorenog i zatvorenog tipa. Pitanja u upitniku za građane su načelno slična pitanjima u upitnicima za stručnjake. Postoje dvije ključne razlike. U upitniku za građane, građanima su postavljena pitanja o sve četiri odabrane politike, dok su upitnici za stručnjake prilagođeni na način da stručnjaci odgovaraju samo na pitanja unutar svojega područja. Druga važna značajka odnosi se na prilagođavanje pitanja pretpostavljenom stupnju znanja i informiranosti. Imajući u vidu kako „teorijski važna pitanja mogu biti nerelevantna ili nerazumljiva većini osoba u uzorku“ (Burnham i dr. 2006: 104), a koja se odnose na vrlo specifična znanja i pojmove u političkoj znanosti, izostavljena su u upitniku za građane i postavljena u upitniku za stručnjake.

Za razliku od pomnog odabira slučajeva, odabir uzorka bio je pragmatičan. Kao što je već navedeno uzorak ispitanika čine dvije skupine – građani i stručnjaci. Imajući u vidu kako kreiranje reprezentativnog uzorka iziskuje značajne vremenske i financijske resurse koji izlaze iz opsega ovog tipa istraživanja uzorkovanje je provedeno prema načelu dostupnosti, a ne nužno reprezentativnosti. Stoga uzorak ispitanika možemo smatrati neprobabilističkim. Naglašeno je kako su anketnom ispitivanju pristupili zainteresirani ispitanici, neovisno je li riječ o građanima ili stručnjacima. Stopa odaziva, odnosno stopa neodaziva je element koji svakako treba imati na umu prilikom interpretacije rezultata jer postoji pretpostavka da osobe koje se nisu odazvale istraživanju dijela neka slična obilježja koja kasnije mogu utjecati na distribuciju rezultata (Burnham i dr. 2006: 105).

U konačnici, analiza podataka, odnosno redukcija i prikaz istih zauzima centralno mjesto istraživanja. Prilikom analize korištena je deskriptivna statistika kako bi se podatci dobiveni na uzorku organizirali, sumirali i prikazali tablično, odnosno grafički. Na ovom mjestu još jednom treba istaknuti kako cilj istraživanja nije poopćavanje podataka na cjelokupnu populaciju. Istovremeno, „dok kvantitativni podatci kakvi se upotrebljavaju u deskriptivnoj statistici često izgledaju impresivno i nekako 'znanstvenije' od mnogih drugih vrsta podataka (osobito kvalitativnih) kojima se služe politolozi, deskriptivna statistika nikad ne može tvoriti nešto više od ograničenog aspekta složene političke stvarnosti“ (Burnham i dr. 2006: 149).

Imajući u vidu navedena ograničenja koja empirijska istraživanja sa sobom nose, ali i spoznaju da „pažljivo dizajnirane i provedene ankete, unatoč tome, mogu polučiti zanimljive i pouzdane podatke“ (Burnham i dr. 2006: 149) provedeno je predmetno istraživanje u vrijeme neposrednog obilježavanja desete godišnjice hrvatskog članstva u Europskoj uniji, s ciljem ostvarenja svojevrsnog doprinosa u istraživanju hrvatskih javnih politika, Europske unije i javnog mnijenja o istima.

4. Analiza rezultata

4.1. Socio-demografski profil ispitanika

Istraživanjem su obuhvaćene dvije skupine ispitanika - građani i stručnjaci. Prilikom interpretacije rezultata valja imati na umu kako je uzorak prigodni i samim time rezultate nije moguće preslikati na cjelokupnu populaciju. Rezultati dobiveni na ovakvom uzorku ipak nisu manje vrijedni i usprkos tome što nam ne daju materijal za poopćavanje rezultata na cjelokupnu populaciju prikazuju određene trendove u društvu i podloga su za daljnja istraživanja. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 336 ispitanika, od čega 240 građana i 96 stručnjaka. Od toga je 18 stručnjaka iz područja makroekonomije, 24 iz područja poljoprivrede, 36 iz područja zapošljavanja i 18 iz područja obrazovanja.

4.1.1. Uzorak građana

Usprkos činjenici što je uzorak prigodan i samim time nije reprezentativan, postignuta je heterogenost ispitanika čime je osigurana zastupljenost svih skupina građana. U ukupnom uzorku 65,3% ispitanika čine žene, a 34,07% muškarci. Zastupljeni su građani svih dobnih skupina od 20 do 71 godine. Nadalje, istraživanju su pristupili građani iz gotovo svih županija RH. Zbog veće preglednosti nisu prikazane županije iz kojih dolaze ispitanici, već NUTS regije. S obzirom na to da je anketni upitnik bio u digitalnom obliku i da pristup istome nije bio ograničen, nije postojala prethodna provjera valjanosti ispitanika. Iako je inicijalno zamišljeno da u istraživanju sudjeluju isključivo građani RH s obzirom na to da nije postojao mehanizam provjere istog istraživanju je pristupilo nekoliko ispitanika koji su kao mjesto prebivališta naveli gradove u inozemstvu. S obzirom da je udio tih ispitanika relativno malen njihovi odgovori su uvaženi i korišteni u daljnjoj analizi. Nadalje, većina ispitanika su

zaposlene osobe, ali su uzorkom obuhvaćeni i studenti te umirovljenici. Detaljnija struktura uzorka prikazana je u tablici niže.

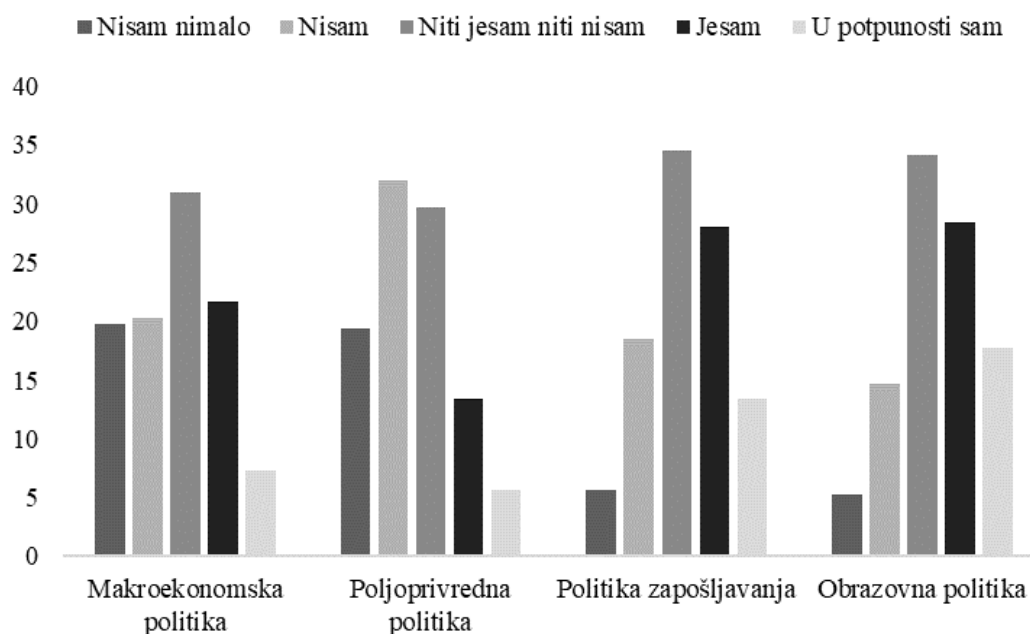
Tablica 3. Struktura uzorka

Obilježja ispitanika	Udio ispitanika (%)
Spol	
Ženski	65,3%
Muški	34,7%
Dob	
19 - 25 godina	22,03%
26 - 35 godina	24,23%
36 - 45 godina	22,03%
46 - 55 godina	22,91%
56 - 64 godina	7,05%
65 + godina	1,75%
Regija	
Panonska Hrvatska	5,44%
Jadranska Hrvatska	56,49%
Grad Zagreb	29,28%
Sjeverna Hrvatska	5,44%
Inozemstvo	3,35%
Obrazovanje	
Završena srednja škola (SSS)	28,6%
Završen preddiplomski studij (VŠS)	28,1%
Završen diplomski studij (VSS)	38,1%
Poslijediplomski studij/doktorat	5,2%
Radni status	
Studenti	17,7%
Zaposleni	61,9%
Samozaposleni	11,3%
Nezaposleni	4,8%
Umirovljenici	4,3%

U pozadini ovog istraživanja krije se ideja kako se utjecaj Europske unije direktno ili indirektno odražava na život svih građana RH neovisno o njihovom poznavanju promatranih koncepata ili općenitom zanimanju za društveno-politička pitanja. Ipak, neovisno o tome u anketi za

građane ispitanici su napravili samoprocjenu poznavanja područja koja su u fokusu analize, odnosno politika o kojima će dati svoje mišljenje. Razvidno je kako je najveći udio ispitanika izjavio kako niti je informiran niti nije informiran o politikama o kojima je ispitan. Ako promatramo kumulativno odgovore, za područje makroekonomske politike i poljoprivredne politike većina je ispitanika izjavila kako nije informirana ili nije nimalo informirana, dok za područje politike zapošljavanja i obrazovne politike većina je ispitanika odgovorila kako je informirana ili u potpunosti informirana ako te dvije čestice promatramo zajedno.

Grafikon 1. Percepcija informiranosti o odabranim javnim politikama



4.1.2. Uzorak stručnjaka

Drugi dio istraživanja usmjeren je na ispitivanje percepcije stručnjaka, znanstvenika i praktičara u odabranim područjima javnih politika. Odabiru stručnjaka prethodila je trijaža najrelevantnijih institucija, ustanova i tvrtki koje obuhvaćaju promatrana područja. Zaposlenicima navedenih tijela i ustanova kao i istaknutim stručnjacima, znanstvenicima, doktorima i profesorima upućeno je pozivno pismo putem elektroničke pošte sa zamolbom za sudjelovanje u istraživanju. Otprilike jedna četvrtina stručnjaka se odazvala i ispunila anketu. Stručnjaci su kao i građani ispunjavali anketu anonimno. Ipak, kako bi se ustvrdila vjerodostojnost ispitanika postojali su određeni mehanizmi provjere pouzdanosti odgovora. Prvo, poveznica na anketni upitnik upućena je svakom stručnjaku osobno, personaliziranom

porukom, putem elektroničke pošte kako bi upitnik stigao na pravu adresu i da se smanji mogućnost da osobe koje nisu ciljane skupine ispunjavaju upitnik. Drugo, ispitanici su u prvom pitanju naveli ime institucije, ustanove ili tvrtke u kojoj su zaposleni čime su na jedan način dokazali da su relevantni sugovornici u odabranom području. Posljednje, ali ne manje važno, u anketi za stručnjake osigurana je provjera pouzdanosti pomoću čestice kojom ispitanici izražavaju stupanj sigurnosti u svoj odgovor. U svim promatranim područjima, stručnjaci su iskazali iznadprosječan stupanj sigurnosti u svoje odgovore što nedvojbeno pozitivno utječe na rezultate analize.

Tablica 4. Popis ustanova i institucija u kojima djeluju stručnjaci u odabranim javnim politikama

Makroekonomska politika	Poljoprivredna politika	Politika zapošljavanja	Obrazovna politika
Ministarstvo financija	Ministarstvo poljoprivrede	Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike	Agencija za odgoj i obrazovanje
Institut za društvena istraživanja	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju	Ekonomski fakultet Zagreb	Agencija za znanost i visoko obrazovanje
Ekonomski fakultet Zagreb	Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu	Pravni fakultet Zagreb	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Ekonomski fakultet Split	Agronomski fakultet Zagreb	Sveučilište u Slavanskom Brodu	Institut za razvoj obrazovanja
Ekonomski fakultet Rijeka	Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek	Hrvatski zavod za zapošljavanje	Institut za društvena istraživanja
Ekonomski fakultet Osijek			Institut Ruđer Bošković
Ekonomski institut Zagreb			Fakultet hrvatskih studija Zagreb
			Filozofski fakultet u Splitu

4.2. Obilježja odabranih politika

Na samom početku anketnog upitnika za stručnjake ispitanici su u formi otvorenog odgovora iznijeli svoje mišljenje o pozitivnim i negativnim obilježjima odabranih politika. Izneseni

stavovi i mišljenja prikazani su u idućim potpoglavljima za svaku od odabranih javnih politika⁸. Važno je naglasiti kako se radi isključivo o iznesenim mišljenjima i stavovima stručnjaka te isti nisu dodatno interpretirani niti je provjeravana vjerodostojnost izrečenih informacija. Takav pristup je u skladu s početkom postavkom koja predmnijeva analizu percepcije, a ne interpretaciju objektivne stvarnosti.

4.2.1. Makroekonomska politika

Ispitanici su u anketnom upitniku iznijeli vlastito mišljenje i percepciju obilježja hrvatske makroekonomske politike, bilo da je riječ o pozitivnim ili negativnim obilježjima. Uvođenje eura donijelo je dodatnu stabilnost te pridonijelo povoljnijem kreditnom rejtingu Hrvatske. Nadalje, odgovorno upravljanje makroekonomskom i fiskalnom politikom osiguralo je prema mišljenju stručnjaka brzu i učinkovitu reakciju na izazove poput pandemije i energetske krize. Osim toga, Hrvatska je ostvarila rast BDP-a, povećala udio BDP-a po paritetu kupovne moći u odnosu na prosjek EU-a te postala članica europodručja. Uvođenje eura, uz praćenje inflacije i kamatnih stopa bit će, smatraju stručnjaci, ključni čimbenici u daljnjem poboljšanju kreditnog rejtinga te jačanju ekonomske stabilnosti. Unatoč postignutim uspjesima, Hrvatska će se i dalje suočavati s izazovima i potrebom za kontinuiranim praćenjem i prilagodbama europskoj makroekonomskoj politici. Prema mišljenju ispitanika, važno je zadržati fokus na stabilnosti, održivom rastu i integriranosti u Europsku uniju kako bi se osigurala sigurna i prosperitetna budućnost za hrvatsko gospodarstvo i građane.

Promatrajući negativna obilježja hrvatske makroekonomske politike, dio stručnjaka ističe kako je riječ o rentijerskoj ekonomiji bez realnog rasta, dok nizak ekonomski rast i slab industrijski izvoz ukazuju na izazove s kojima se suočava RH. Nesposobnost provođenja reformi i loš pravni sustav, koji neučinkovito suzbija korupciju, dodatno otežavaju put prema gospodarskom napretku. Nadalje, često mijenjanje strategija i pravila igre, te relativno visoko regresivno oporezivanje, stvaraju dojam da su neke politike pod utjecajem interesnih skupina. Zadovoljenje parcijalnih kratkoročnih interesa i nedostatak razvojne vizije dodatno doprinose

⁸ Prije samog prikaza analize rezultata treba istaknuti jednu metodološku napomenu. Osim što je uzorak prigodan i samim time nije reprezentativan, uzorak stručnjaka je bitno manji od uzorka građana, posebice kad se promatra uzorak stručnjaka po pojedinom području. Kako bi podatci bili lakše usporedivi i zornije prikazani, svi brojevi pokazatelji u nastavku bit će prikazani u postotcima. Pritom, valja imati na umu kako prikazivanje postotaka na malom uzorku može utjecati na percepciju čitatelja i navesti ga na krivi trag. Ipak, u ovom slučaju postotci će omogućiti lakše uspoređivanje dviju skupina, a dobivene udjele svakako valja promatrati kao pokazatelje trendova, a ne egzaktno stanje koje je poopćivo na čitavu populaciju.

nestabilnosti i neujednačenom gospodarskom razvoju. Visoka stopa inflacije i prevelika porezna opterećenja dodatno opterećuju gospodarski rast. Osim toga, zaduženost i visoka razina poreznih izdataka ograničavaju kapacitete za ulaganje i potiču nesigurnost u poslovnom okruženju.

4.2.2. Poljoprivredna politika

Kroz anketni upitnik stručnjaci u području poljoprivredne politike istaknuli su određena pozitivna obilježja iste. Ključno obilježje hrvatske poljoprivredne politike jest da je ona dio Zajedničke poljoprivredne politike EU, što poljoprivrednicima omogućava pristup značajnim sredstvima iz fondova EU namijenjenih poljoprivrednicima i ruralnom razvoju. ZPP pridonosi financiranju ulaganja u poljoprivredi, ublažavanju tržišnih nesavršenosti i promicanju održivosti. Također, usmjerena je prema demografskoj obnovi, pružajući potpore mladim gospodarstvima i pridonoseći njihovom razvoju. Dio ispitanika navodi kako ZPP ima fokus na zaštiti prirodnih resursa te ulaže značajne napore u smanjenje onečišćenja okoliša povezanog s poljoprivrednom djelatnosti. Povećana transparentnost u skladu s europskim zakonodavstvom poboljšava provođenje pozitivnih propisa i sustava kontrole u RH. Sustav potpora, kako izravnih tako i neizravnih, prema mišljenju stručnjaka značajno doprinosi rezultatima poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj. Važno je kontinuirano pratiti stanje na terenu i odgovarati na izazove s kojima se poljoprivrednici suočavaju. Kroz strateško planiranje, izradu odgovarajućih mjera i poticanje malih i mladih proizvođača, može se potaknuti ostanak poljoprivrednika u ruralnim područjima i zaštititi domaća proizvodnja.

S druge pak strane, stručnjaci u području poljoprivredne politike istaknuli su i određena negativna obilježja poljoprivredne politike. Hrvatska se suočava s izazovima u poljoprivredi koji zahtijevaju dugoročniji plan razvoja poljoprivrede. Trenutno, doprinos jačanju konkurentnosti poljoprivrednika je slabašan, a naglasak na ekološke teme često prevladava, što može utjecati na ekonomsku održivost gospodarstava. Potpore koje se dodjeljuju nekim gospodarstvima mogu stvarati ovisnost poljoprivrednika o njima, umjesto poticanja na samoodrživost. Nove tehnologije i smjena generacija predstavljaju mogućnosti za napredak u poljoprivredi, no nedostatak jasnog cilja i upliva interesnih skupina otežavaju definiranje strategije razvoja. Postojeći problemi s poljoprivrednim zemljištem, neodgovarajuće potpore i neorganiziranost tržišta poljoprivrednih proizvoda također predstavljaju izazove za

poljoprivredni sektor. Administracija se često suočava s nedostatnim kapacitetima i sporim sustavom u provedbi, nadzoru i ocjeni mjera poljoprivredne politike. „Veliki igrači“ u poljoprivredi mogu imati veći utjecaj, dok mali poljoprivrednici često nemaju jednake prilike za poslovno povezivanje. Nedostatak jasne vizije i strategije za ruralni razvoj te naglasak na potporama umjesto na inovacijama i znanju dodatno otežavaju situaciju.

4.2.3. Politika zapošljavanja

Stručnjaci u području rada i zapošljavanja istaknuli su broja pozitivna obilježja hrvatske politike zapošljavanja. U proteklim godinama, Hrvatska je uložila značajna sredstva u mjere Aktivne politike zapošljavanja (APZ). Navedene mjere prate razvoj tržišta rada i nastoje se prilagoditi promjenama u gospodarskim djelatnostima i novim radnim mjestima u odnosu na strukturu nezaposlenih osoba. Paleta mjera APZ-a uključuje aktivne i pasivne mjere poticanja zapošljavanja. Jedna od pozitivnih strana politike zapošljavanja leži u mogućnostima prilagodbe pravnog okvira trenutnoj situaciji na tržištu rada. To omogućuje institucijama tržišta rada, poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), da prilagode zakonske odredbe prema potrebama dionika na tržištu rada i na taj način neutraliziraju nedostatke u pravnom okviru. Osiguravanje obrazovnih mjera i edukacija pomaže nezaposlenima da povećaju svoju konkurentnost na tržištu rada, dok financijske potpore mogu olakšati pristup zaposlenju, posebno za mlade, osobe s invaliditetom i druge teško zapošljive skupine u čemu važnu ulogu imaju europski fondovi i druga sredstva financiranja od strane EU-a.

Prema mišljenju stručnjaka, jedan od izazova s kojima se susreće politika zapošljavanja u Hrvatskoj je nedostatak sustavne evaluacije učinaka mjera APZ-a. Što znači da često nedostaju adekvatni i temeljiti postupci za procjenu uspješnosti provedenih mjera i njihovog doprinosa tržištu rada. Bez sustavne evaluacije, teško je utvrditi koje mjere su najučinkovitije i koje je prilagodbe potrebno provesti kako bi se postigli bolji rezultati. Obrazovni sustav često nije usklađen s potrebama tržišta rada, što može rezultirati visokom nezaposlenošću u određenim sektorima. Osim toga, sporost i zahtjevna administracija pri provedbi politika zapošljavanja otežavaju implementaciju mjera i usklađivanje s promjenjivim potrebama na tržištu rada. Prema mišljenju stručnjaka, potrebno je više fleksibilnosti u obrazovnom sustavu, bolje praćenje potreba na tržištu rada, više kontrole rada na crno i poboljšanje administrativnih

procedura. Također, treba se fokusirati na cjeloživotno učenje kako bi se radna snaga lakše prilagodila promjenama na tržištu.

4.2.4. Obrazovna politika

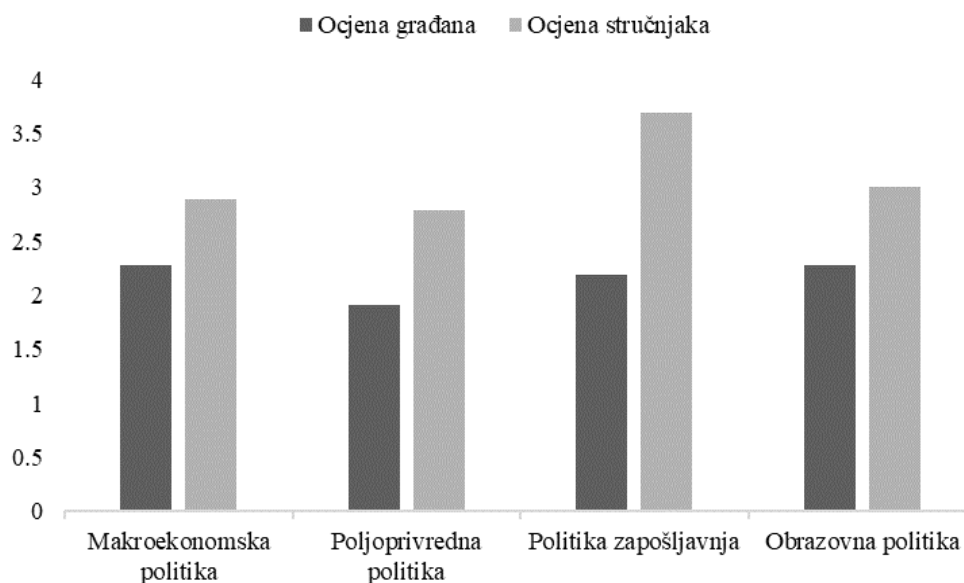
Hrvatska obrazovna politika ima nekoliko pozitivnih obilježja koja, prema mišljenju stručnjaka, pridonose kvaliteti obrazovanja. Ponajprije, ističe se relativno velik broj akademskih institucija i obrazovnih programa. Uz podršku europskih financijskih mehanizama, unaprjeđuju se i infrastrukturni uvjeti u školama što pridonosi kvaliteti obrazovanja u Hrvatskoj. Dio ispitanika ističe kako obrazovna politika u Hrvatskoj reflektira europske prioritete, a samo usklađivanje s obrazovnim politikama EU pozitivno je utjecalo na planiranje razvoja obrazovnog sustava. Kao pozitivan primjer navodi se uvođenje digitaliziranog sustava upisa u osnovne, srednje škole i fakultete koji je proces upisa u obrazovne institucije učinio jednostavnijim i transparentnijim. Zatim, skoro uvođenje cjelodnevnog nastave, ulaganje u škologradnju i izgradnju Regionalnih centara kompetencija u strukovnom obrazovanju koji podižu kvalitetu obrazovanja i njegovu prilagodbu potrebama tržišta rada. Povećavanje obuhvata djece predškolske dobi izgradnjom novih dječjih vrtića također je pozitivan pomak.

Prema mišljenju stručnjaka, hrvatska se obrazovna politika suočava s brojnim izazovima i nedostacima koji otežavaju njenu učinkovitost i dugoročni razvoj. Jedan od glavnih problema je slaba utemeljenost na podacima, što znači da donošenje politika često nije temeljeno na relevantnim informacijama i analizama. Nekonzistentnost i kratkoročnost politika također su ozbiljne prepreke za postizanje dugoročnih ciljeva u obrazovanju. Dolaskom svake nove vlasti iznova započinje proces kreiranja obrazovnih politika ne uzimajući u obzir dobiveno nasljeđe, što za posljedicu ima nedostatak kontinuiteta i dosljednosti u provedbi politika. Nedostatak stručnih kadrova u predškolskom odgoju i obrazovanju, te nedostatak učitelja matematike, fizike, informatike i drugih struka, dodatno otežavaju obrazovni sustav. Također, tromost sustava i nespремnost na promjene dodatno otežavaju modernizaciju obrazovanja. Bez jasnog smjera i dugoročnih ciljeva, teško je ostvariti napredak u obrazovanju.

4.2.5. Ocjena odabranih javnih politika

Nakon iznošenja mišljenja o pozitivnim i negativnim aspektima odabranih javnih politika građani i stručnjaci su ocijenili iste. Ocjena odabranih javnih politika jedan je od ključnih elemenata ovog istraživanja koji vrlo pojednostavljeno daje odgovor na postavljeno istraživačko pitanje. Što građani misle o odabranim javnim politikama može se iščitati iz prosječne ocjene koju su dali istima. Građani su svim politikama dali prosječnu ocjenu dovoljan, od 1,91 za poljoprivrednu politiku, do 2,19 za politiku zapošljavanja i 2,28 za makroekonomsku i obrazovnu politiku. Iz navedenih ocjena može se zaključiti kako građani načelno nemaju dobro mišljenje o hrvatskim javnim politikama. Ocjena stručnjaka je u području svih politika bila nešto veća nego ocjena građana. Prema procjeni stručnjaka sve su politike ocijenjene ocjenom dobar, dok je politika zapošljavanja ocijenjena kao vrlo dobra. Razlog visoke ocjene politike zapošljavanja može biti u efikasnim mjerama i uspješnoj provedbi politike, ali ovo odstupanje može biti i posljedica greške u uzorkovanju.

Grafikon 2. Ocjena odabranih javnih politika u RH

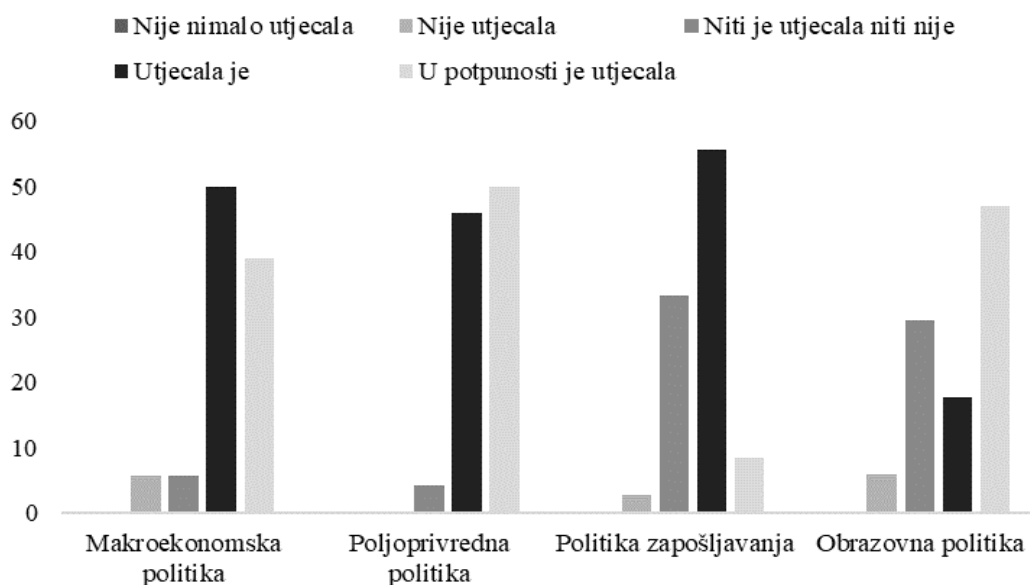


4.3. Promjene u odabranim politikama

Stručnjaci su u anketnom upitniku iznijeli svoje mišljenje o promjenama koje su se dogodile u proteklom desetljeću od ulaska RH u EU i utjecaju koji je ista imala na nj. Iz odgovora je vidljivo kako stručnjaci smatraju kako je EU imala značajan utjecaj na promjene koje su se

dogodile u svim odabranim javnim politikama Štoviše, zanimljivo je istaknuti kako niti jedan ispitanik u niti jednom području nije izrazio kako smatra da EU nije nimalo utjecala na promjene koje su se dogodile u odabranim javnim politikama. S druge pak strane, EU je kumulativno najviše utjecala na promjene u području poljoprivredne i makroekonomske politike. Niže su prikazane neke od ključnih promjena koje su se dogodile u područjima odabranih politika, u proteklom desetljeću, prema mišljenju stručnjaka.

Grafikon 3. Percepcija stručnjaka o utjecaju EU na promjene u odabranim javnim politikama



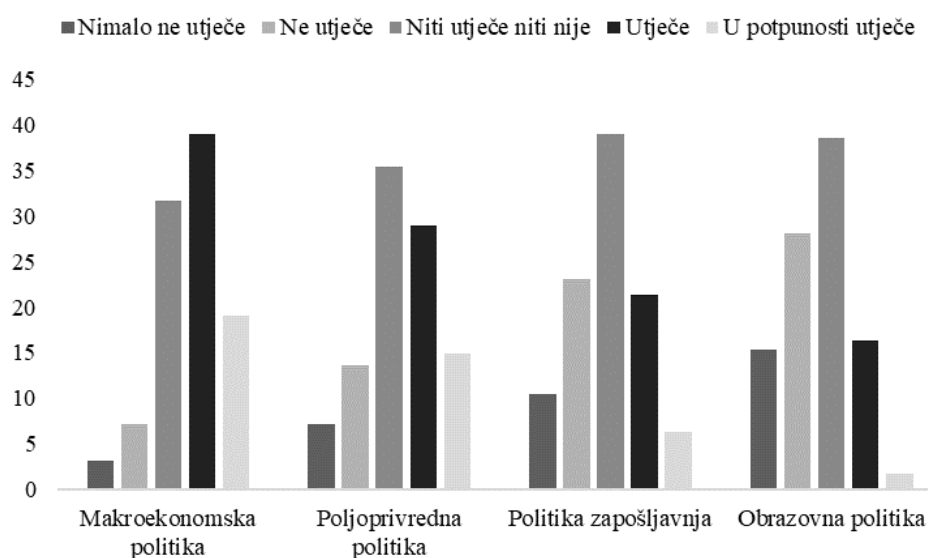
Makroekonomska politika	Poljoprivredna politika	Politika zapošljavanja	Obrazovna politika
<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje eura i ulazak u eurozonu. • Prilagodba europskom semestru. • Fiskalna stabilnost – proračunski suficit i smanjenje javnog duga. • Veći fokus na fiskalnoj politici i veće fiskalne odgovornosti. • Koordinacija s EU politikama. • Rast cijena, plaća i kamatnih stopa. • Korištenje EU sredstava u kontekstu investicija. • Povećanje inflacije. 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje financijskih sredstava koja se ulažu u poljoprivredu i ruralni prostor. • Promjena sustava dodjele potpora. • Povećanje kontrole u poljoprivrednom sektoru. • Razvoj novih tijela poput APPRRR-a. • Unaprijeđenje tehnologija proizvodnje i mehanizacije. • Podizanje svijesti i edukacija poljoprivrednika o načelima ekološki održive poljoprivrede. • Ovisnost o poljoprivrednim poticajima. • Usklađivanje proizvođača s EU standardima. • Raslojavanje poduzetnika na male i velike. • Povećanje kontrole proizvodnje i kvalitete hrane. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veća mogućnost financiranja iz ESF-a. • Otvaranje tržišta rada i veća fluktuacija radnika. • Odljev domaćih radnika u države EU-a i priljev radnika iz trećih zemalja. • Provođenje aktivnih mjera zapošljavanja. • Veća financijska ulaganja u podršku nezaposlenim osobama, ali i poslodavcima. • Uvođenje mjera zapošljavanja (SOR, „Majke odgajateljice“, „Zaželi“ i dr.). • Izmjena radnog zakonodavstva radi usklađivanja s EU standardima. • Smanjenje ukupnog broja nezaposlenih osoba. • Veće mogućnosti prekvalifikacije. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje nastave na daljinu. • Veća mobilnost učenika studenata i nastavnika kroz programe EU. • Povećan broj akademskih programa i institucija. • Osnivanje regionalnih centara kompetencija. • Pokušaj provedbe cjelovite kurikularne reforme. • Uvođenje programa cjelodnevnih škola. • Infrastrukturna ulaganja u obrazovne institucije. • Digitalno opremanje škola (e-škole). • Digitalizacija upisa u obrazovne ustanove. • Stipendiranje studenata slabijeg socio-ekonomskog statusa. • Povećanje udjela građana u procesu cjeloživotnog obrazovanja.

4.4. Percepcija utjecaja europeizacije

Već početnim uvidom u literaturu jasno je kako je europeizacija kompleksan pojam podložen različitim tumačenjima. Istovremeno riječ je o pojmu koji je terminološki rezerviran za stručnu i znanstvenu zajednicu, te postoji bojazan kako sveopća javnost nije dovoljno upoznata s navedenim konceptom. Stoga se u anketnom upitniku za građane, koji se koristio u svrhu ovog istraživanja, koristila sintagma *utjecaj Europske unije* umjesto termina europeizacija. Imajući u vidu dosadašnje teorijske spoznaje o europeizaciji naglasak je isključivo na percepciji, a ne na europeizaciji kao takvoj. Za potrebe ovoga rada nije relevantno kakva je europeizacija nego kakva je percepcija građana i stručnjaka.

Najveći udio građana smatra kako EU niti utječe niti ne utječe na odabrane hrvatske javne politike. Nadalje, utječe najviše na makroekonomsku politiku, zatim na poljoprivrednu politiku. S druge pak strane, najmanje utječe na obrazovnu politiku i politiku zapošljavanja. U nastavku je opisana percepcija stručnjaka o utjecaju EU na odabrane hrvatske javne politike. Kao što je već naglašeno kod percepcije promjena ne provjerava se istinitost podataka niti usklađenost isti s postojećim spoznajama već je naglasak na samoj percepciji.

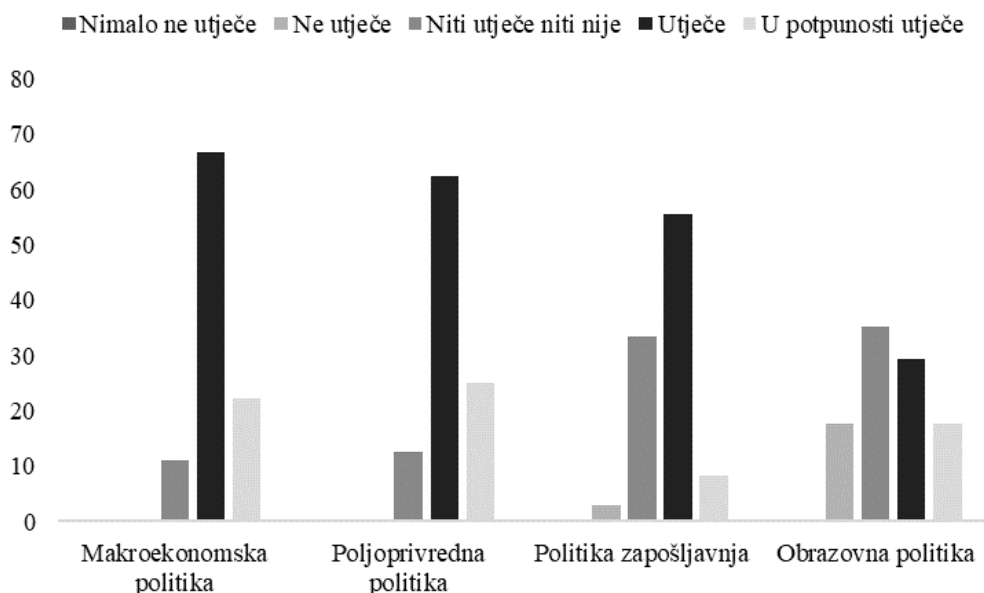
Grafikon 4. Percepcija građana o postojanju utjecaja EU na odabrane javne politike



Stručnjaci su nešto drugačijeg stava. Većina stručnjaka u svim odabranim politikama smatra da EU ipak ima utjecaja na odabrane javne politike. Zanimljivo je istaknuti kako niti jedan

stručnjak nije izjavio da EU nema nikakav utjecaj, odnosno da nimalo ne utječe. Manji udio ispitanika u području obrazovne politike i politike zapošljavanja smatra da EU ipak ne utječe značajno. Detaljan opis percepcije prikazan je u sljedećim potpoglavljima.

Grafikon 5. Percepcija stručnjaka o postojanju utjecaja EU na odabrane javne politike



4.4.1. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku makroekonomsku politiku

Rezultati anketnog istraživanja su pokazali kako je utjecaj europeizacije najvidljiviji upravo u području makroekonomske politike. Kumulativno promatrano, 57,91% ispitanika iz uzorka građana smatra da EU utječe (38,91%) ili u potpunosti utječe (19%), dok ukupno 10,41% građana smatra da EU ne utječe (7,24%) ili nimalo ne utječe (3,17%) na hrvatsku makroekonomsku politiku. Pritom utjecaj EU većinom opisuju kao neutralan (46,64%), dok 30,5% smatra da je ukupno pozitivan te 22,87% da je isti ukupno negativan. S druge pak strane, stručnjaci su sličnog mišljenja. Ukupno 88,89% ispitanika iz skupine stručnjaci smatra da EU utječe (66,67%) ili u potpunosti utječe (22,22%) na hrvatsku makroekonomsku politiku. Spomenuti utjecaj percipiraju načelno kao pozitivan (72,22%) ili izrazito pozitivan (11,11%), dok manji udio (5,56%) smatra da je isti negativan.

Opisujući svoju percepciju utjecaja EU na hrvatsku makroekonomsku politiku stručnjaci navode kako je pridruživanje EU imalo pozitivan utjecaj na stopu rasta BDP-a te na porast

uvoza i izvoza roba. EU fondovi su postali značajan izvor financiranja, a sama EU je pridonijela otvaranju tržišta rada, roba i kapitala što je prouzrokovalo značajne promjene u hrvatskoj ekonomiji. Prema mišljenju stručnjaka, došlo je do prilagodbe zakonodavnog okvira, većeg nadzora, prilagodbe strategija i alata politike sukladno pravilima EU-a. Kao potencijalni nedostatak navodi se selektivnost EU utjecaja, odnosno „*cherry picking*“ koji predmnijeva da se biraju teme koje odgovaraju EU, a zanemaruje se postojeća problematika, poput konstantnih preporuka oko potreba restrukturiranja javnih izdataka. U konačnici, uvođenje eura i promjena alata monetarne politike s tečajnog režima na režim kamatnih stopa imat će dalekosežne posljedice za hrvatsku makroekonomsku politiku. U kontekstu uvođenja eura, stručnjaci ističu kako je riječ o veoma pozitivnoj promjeni koja će za posljedicu imati značajne prednosti u vidu veće uključenosti na tržište EU-a, dok gubitak samostalnost u monetarnoj politici označavaju kao tek manju štetu. Hrvatska je relativno malo i otvoreno gospodarstvo te je kao takva ovisna o inozemnoj potražnji, a prema mišljenju stručnjaka oko dvije trećine svoje vanjske trgovine ostvaruje upravo na europskom tržištu. Uvođenje eura i ulazak u Schengen vjerojatno su neki od najopipljivijih efekata EU u području makroekonomske politike, ali i općenito u percepciji građana i stručnjaka kao utjecaj koji je najviše vidljiv u životima građana.

4.4.2. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku

Kumulativno gledano, nešto manje od polovice (43,89%) ispitanika iz skupine građani smatra da EU utječe ili u potpunosti utječe na hrvatsku obrazovnu politiku, 35,29% građana smatra da EU niti utječe niti ne utječe, dok 20,82% građana smatra da EU ne utječe ili u potpunosti ne utječe. Promatrajući navedeni utjecaj, građani su ga većinom (41,71%) opisali kao negativan (23,77%) ili izrazito negativan (17,94%). Ujedno to je najveći udio odgovora „izrazito negativan“ u kontekstu opisivanja utjecaja odabranih politika. Nadalje, 41,26% građana opisali su utjecaj EU kao neutralan, dok ukupno 17,5% ispitanika smatra da je utjecaj pozitivan (15,7%) ili izrazito pozitivan (1,35%). S druge pak strane, stručnjaci su mišljenja da EU ima puno veći utjecaj u području poljoprivrede. Ukupno 87,5% stručnjaka smatra da EU utječe (62,5%) ili u potpunosti utječe (25%) na hrvatsku poljoprivrednu politiku. Stručnjaci utjecaj načelno opisuju kao pozitivan (45,83%) ili izrazito pozitivan (20,83%). Niti jedan od stručnjaka iz uzorka nije ocijenio utjecaj EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku kao negativan ili izrazito negativan.

Opisujući svoju percepciju stručnjaci ističu kako je zapravo naglasak na zajedničkoj poljoprivrednoj politici. Utjecaj EU-a u području poljoprivredne politike vidljiv je kroz legislativu, uredbe i direktive kojih se zahvaljujući ZPP-u RH mora pridržavati, a nacionalno je zakonodavstvo palo u drugi plan. Kao pozitivan faktor ističu obilno financiranje od strane EU-a, ali i kontrolu trošenja sredstava sukladno propisanim kriterijima što za posljedicu ima poslušnost i pridržavanje pravila za sve poljoprivrednike koji žele zadržati sredstva povučena iz fondova EU-a. ZPP donosi jasno definirana pravila kojih se trebaju pridržavati sve države članice. Stručnjaci ističu kako EU kroz ZPP na određeni način prisiljava nacionalne nositelje politike na primjenu i poštivanje pozitivnih propisa koji pridonose očuvanju okoliša i ruralnih područja. ZPP također određuje ciljeve politike i način na koji se mjeri ostvarenost ciljeva što ranije nije bio slučaj prilikom kreiranja poljoprivredne politike. Također, stručnjaci ističu nekonzistentnost u postavljanju ciljeva i učestalo mijenjanje poljoprivrednih strategija koje se pod utjecajem EU-a polako smanjivalo od ulaska RH u EU. Stručnjaci su mišljenja kako se ide u smjeru većeg informiranja i upozoravanja poljoprivrednika umjesto kažnjavanja. Nadalje, kao pozitivno ističu podizanje ukupne razine proizvodnje i kvalitete proizvoda te standarda života u ruralnim krajevima. S druge pak strane, dio stručnjaka smatra da nije došlo do povećanja obujma poljoprivredne proizvodnje.

Dio stručnjaka je stava kako bi izostanak utjecaja EU kroz ZPP uzrokovao puno više štete, posebice u području ruralnog razvoja, ali i u ukupnom ostvarenju rezultata. Također, ističe se kako se redovito ostvaruju ciljevi na razini EU, dok se isti na nacionalnoj razini ostvaruju slabo ili teško. Kao nedostatak ističu značajnu nejednakost kod velikih i razvijenih zemalja EU u odnosu na male države poput Hrvatske te ističu veću potrebu za individualizacijom potreba i politike. U konačnici, stručnjaci navode kako EU donosi okvir politike, ali ne utječe na to hoće li Vlada odrediti smislene ciljeve i pošteno i predano ih provoditi.

4.4.3. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku politiku zapošljavanja

Većina građana (38,91%) smatra da EU niti utječe niti ne utječe na hrvatsku politiku zapošljavanja. Kumulativno veći udio građana je mišljenja da EU ne utječe nego da utječe. Uz to, više od polovice građana (51,57%) smatra da je utjecaj EU neutralan, a nešto manji dio smatra (30,05%) da je negativan i izrazito negativan, dok 18,39% građana smatra da je utjecaj

pozitivan ili izrazito pozitivan. S druge pak strane, više od polovice stručnjaka (63,98%) smatra da EU utječe ili izrazito utječe na hrvatsku politiku zapošljavanja. 33,33% stručnjaka su stava da EU niti utječe niti ne utječe, dok je manji udio (2,78%) mišljenja da EU ne utječe. 80,56% stručnjaka su utjecaj su okarakterizirali kao pozitivan i izrazito pozitivan.

Prema mišljenju stručnjaka, EU je značajno utjecala na hrvatsku politiku zapošljavanja dodjeljivanjem namjenskih sredstava za poticanje zapošljavanja. Povećan je ukupan broj korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja, s posebnim fokusom na ranjive skupine. Kao neke od razloga pozitivnog utjecaja navode podršku u razvoju novih radnih mjesta i djelatnosti, posebno u okviru zelene i digitalne tranzicije, definiranje problema (NEET skupine) i brojne financijske benefite kroz Europski socijalni fond. S druge pak strane, ulaskom u EU omogućeno je lakše zapošljavanje hrvatskih državljana u drugim državama članicama, ali se dogodilo i otvaranje tržišta rada u RH što je uzrokovalo fluktuaciju radne snage. Stručnjaci navode kako EU svojim normama i iskustvima te primjerima dobre prakse iz drugih zemalja članica može znato utjecati na rješavanje eventualnih problema u području zapošljavanja. Dio ispitanika smatra da tržište rada mora biti što ujednačenije u svim zemljama članicama, a EU služi kao sredstvo prenošenja i promicanja pozitivnih iskustava politike zapošljavanja, odnosno nastoji one pozitivne primjere iz naprednijih zemalja primijeniti i unaprijediti sustav zapošljavanja. Kroz financiranje projekata i programa te putem raznih alata, EU je potaknula brojne inicijative za smanjenje nezaposlenosti i poticanje ekonomskog rasta.

Stručnjaci su detektirali i određenu problematiku, odnosno izazove i potencijalne neuspjehe europeizacije. Ponajprije, ističu da postoje preporuke EU-a koje se temelje na stvarnim podacima i koje su načelno dobre, ali postoji problem u njihovoj implementaciji. Također, kao negativan aspekt ističu da se hrvatska politika zapošljavanja prilagođava europskoj ne uzimajući u obzir specifičnosti domaćeg tržišta rada. Navodi se i kako je upravo zbog utjecaja EU otežano postupanje u određenim segmentima, što je izravna posljedica strogih uredbi i direktiva EU-a pa sustav postaje trom i nepristupačan korisnicima.

4.4.4. Percepcija utjecaja EU na hrvatsku obrazovnu politiku

Najveći udio građana (38,91%) smatra da EU niti utječe niti ne utječe na hrvatsku obrazovnu politiku. Manji dio ispitanika (33,49%) smatra da EU ne utječe ili nimalo ne utječe dok

najmanji dio građana (18,09%) smatra da EU ipak utječe ili u potpunosti utječe na hrvatsku obrazovnu politiku. Utjecaj su većinom (47,09%) opisali kao neutralan. Kumulativno promatrano, 32,29 % ispitanika iz skupine građani su mišljenje da EU negativno ili izrazito negativno utječe na hrvatsku obrazovnu politiku, dok 20,63% građana smatra da je taj utjecaj pozitivan ili izrazito pozitivan. S druge pak strane, gotovo polovica stručnjaka (47,06%) smatra da EU utječe ili u potpunosti utječe na hrvatsku politiku zapošljavanja, dok 35,29% ispitanika smatra da niti utječe niti ne utječe. Navedeni utjecaj većinom opisuju kao pozitivan (70,59%) i izrazito pozitivan (23,53%), najmanji udio stručnjaka (5,89%) smatra da je utjecaj neutralan, a zanimljivo je istaknuti kako nijedan od ispitanika nije ocijenio utjecaj EU na hrvatsku obrazovnu politiku kao negativan ili izrazito negativan.

Detaljno opisujući svoju percepciju, stručnjaci ističu kako EU utječe u smislu usklađivanja s glavnim pokazateljima definiranim na razini EU-a te se preuzimaju *benchmark* vrijednosti kao ciljevi politike. Nadalje, utjecaj je ponajviše vidljiv u vidu alata i to prvenstveno kroz brojne mogućnosti financiranja, ali i mobilnosti zahvaljujući programima mobilnosti unutar EU-a. Stručnjaci navode kako utjecaj EU ima za cilj osuvremeniti hrvatsku obrazovnu politiku, učiniti je manje konzervativnom i tradicionalno orijentiranom, otvoriti je ka zapadnim utjecajima te pojačati internacionalizaciju, posebice u visokom obrazovanju. Također, ističe se kako je sami utjecaj primjetniji na strateškoj nego na operativnoj razini. Usprkos određenim otporima europske vrijednosti i ciljevi se usvajaju i ugrađuju u hrvatsku obrazovnu politiku. Stručnjaci su dojma kako se to brže događa u području visokog obrazovanja, dok je, zbog možebitne tromosti sustava, implementacija otežana u području osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Kao jedan od temeljnih izazova stručnjaci ističu probleme s implementacijom što kao izravnu posljedicu ima promjenu politike, ali prakse i dalje ostaju nepromijenjene. Čini se kako usprkos značajnom utjecaju, često izostaju stvarni učinci.

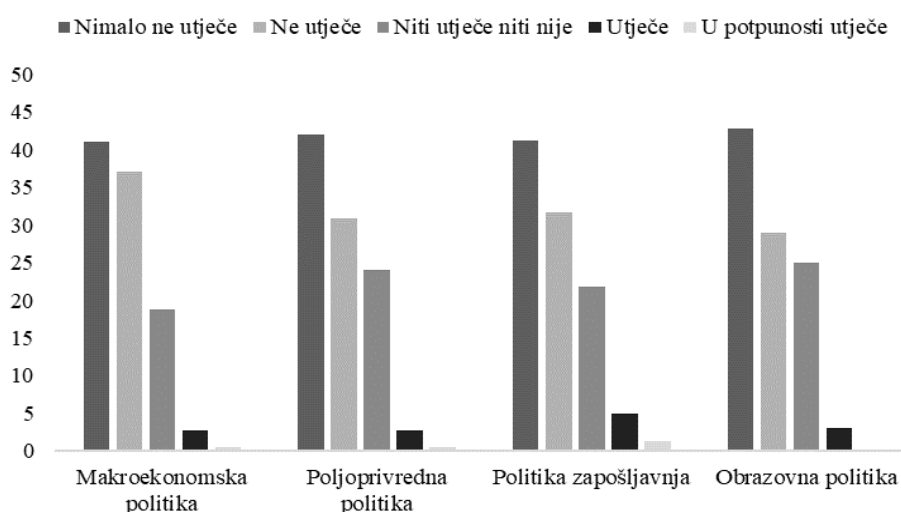
4.4.5. Obrnuti utjecaj

U fokusu ovog istraživanja je percepcija građana o utjecaju EU na odabrane hrvatske javne politike. Pritom se nameće kako se europeizacija u ovako postavljenom istraživanju promatra kao jednosmjernan proces. Uistinu, u začetcima istraživanja europeizacije ona se promatrala kao jednosmjernan proces u kojem institucije EU neupitno utječu na države članice na način da preuzimanju europske prakse i ideje što je u literaturi o javnim politikama poznato kao

download (Bulmer i Radaelli 2004: 8). Ipak, novija istraživanja uočavaju kako je europeizacija dvosmjernan proces u kojem je vidljiv i tzv. obrnuti utjecaj država članica na kreiranje javnih politika na razini EU (Börzel, 2003., 2005).

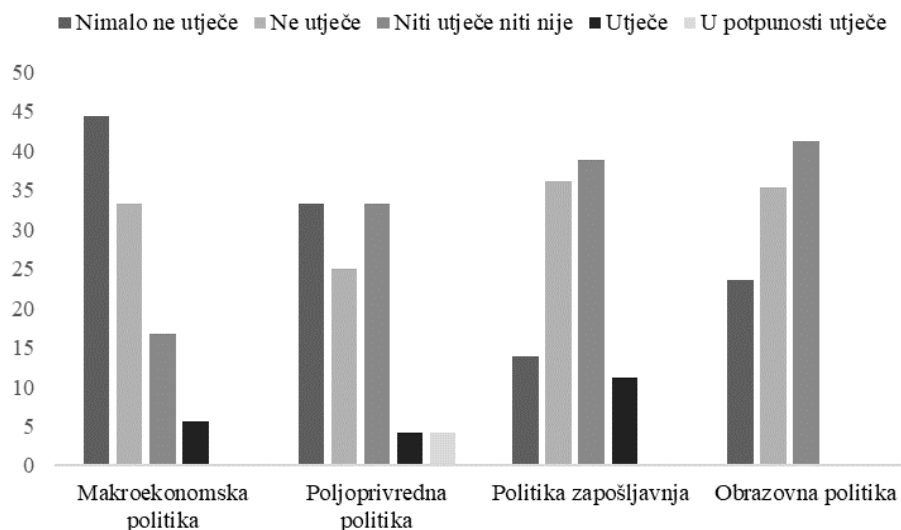
Stoga za potrebe ovog istraživanja građani su se osim o utjecaju EU na odabrane hrvatske javne politike izjasnili o percepciji utjecaja RH na kreiranje javnih politika na razini EU. Trnski navodi da „ukoliko država uspije nametnuti vlastite *policy*-preferencije kao preferencije Europske unije, kasnije će imati manje problema pri prilagodbi na novu politiku Unije” (Trnski, 2015: 11). U središtu interesa ovog istraživanja nije pitanje je li hrvatska uspjela nametnuti vlastite *policy* preferencije niti kako je tekao proces prilagodbe već kakva je percepcija građana, a k tome i stručnjaka, o percepciji općenitog utjecaja RH na oblikovanje odabranih javnih politika.

Grafikon 6. Percepcija građana o utjecaju RH na odabrane javne politike na razini EU



Dok su građani gotovo ujedinjeni u mišlju kako RH nimalo ne utječe na kreiranje javnih politika na razini EU mišljenje stručnjaka je nešto drugačije. Načelno, najveći utjecaj na kreiranje javnih politika na razini EU, prema mišljenju stručnjaka, vidljiv je u području zapošljavanja iako je i on razmjerno malen. S druge pak strane, uvjerljivo najmanji utjecaj RH ima na kreiranje makroekonomske politike na razini EU.

Grafikon 7. Percepcija stručnjaka o utjecaju RH na odabrane javne politike na razini EU



4.4.6. Područja utjecaja EU unutar javnih politika

Nakon analize percepcije generalnog utjecaja EU valja proniknuti dublje u elemente samih javnih politika na kojima je vidljiv utjecaj europeizacije. Koristeći već spomenutu modificiranu Radaellijevu (2003: 35) podjelu kategorija unutar politika (*policy* problemi, ciljevi, alati, stilovi), kroz anketni upitnik za stručnjake cilj je saznati što stručnjaci misle na koje je elemente javnih politika najviše utjecala EU.

Prema mišljenju stručnjaka, u području makroekonomske politike EU je najviše utjecala na alate iste, zatim na definiranje *policy* problema. Zanimljivo je da su svi ispitanici izjavili da je EU utjecala ili u potpunosti utjecala na alate makroekonomske politike. S druge pak strane, prema mišljenju stručnjaka 16,67% ispitanika smatra da EU nije utjecala ili u potpunosti nije utjecala na ciljeve makroekonomske politike. U području poljoprivredne politike, 87,5% ispitanika smatra da EU utječe ili u potpunosti utječe na aktere poljoprivredne politike te na alate iste. S obzirom na to da su poljoprivrednici jedni od ključnih aktera, EU nedvojbeno bitno utječe na njihovo poslovanje, a brojni financijski instrumenti postali su jedno od glavnih obilježja poljoprivredne politike. Segmenti na koje EU slabije utječe su ponajprije ciljevi poljoprivredne politike, a zatim i stil iste.

Kad je u pitanju politika zapošljavanja, prema mišljenju stručnjaka utjecaj EU vidljiv je u svim promatranim elementima odabrane politike. U prosjeku gotovo 80% ispitanika smatra da EU utječe ili izrazito utječe na svaku od potkategorija. Ipak, utjecaj EU je prema mišljenju stručnjaka, najznačajniji u području alata politike zapošljavanja, a slijedi definiranje *policy*

problema unutar iste politike. Nedvojbeno je da je uvođenje brojnih mjera aktivnog zapošljavanja utjecalo na percepciju stručnjaka koji smatraju da je utjecaj EU najočitiji u području instrumenata politike zapošljavanja. Nadalje u području obrazovne politike, prema mišljenju stručnjaka, najveći utjecaj EU ima na aktere obrazovne politike, dok se uvjerljivo najblaži efekt vidi na stilu obrazovne politike. Procjenjujući utjecaj na aktere obrazovne politike, stručnjaci su zajedno promatrali formalne i neformalne aktere. No, možemo pretpostaviti kako su u fokusu stručnjaka bili upravo neformalni akteri zbog uloge koju imaju sindikati u području politike obrazovanja, ali i zbog općeg utjecaja organizacija civilnog društva i istraživačkih institucija (Petek, 2014c). Ovo promišljanje može biti poticaj za daljnja istraživanja i provjeru teza.

Promatrajući dobivene rezultate mogu se uočiti određene sličnosti. Ispostavilo se, da je prema mišljenju stručnjaka, utjecaj EU najočitiji na akterima i alatima javnih politika, dok EU manje utječe na ciljeve i stil. Relevantna istraživanja pokazuju kako su učinci europeizacije posebno vidljivi u području ciljeva i tzv. kalibracije alata, više nego što je to uočljivo na političkim paradigmatama i uvođenju novih alata (Jordan i Lieffernik, 2004: 212-213). Diskrepancija u nalazima može se objasniti pomoću utjecaja domaćeg konteksta i stavova koje građani općenito imaju prema politici.

Ispostavilo se da u područjima politika u kojima EU ima veću nadležnost, odnosno u području makroekonomske i poljoprivredne politike EU ne utječe značajno na ciljeve politika, što predmnijeva da usprkos postavljenim načelnim ciljevima na europskoj razini, Vlade država članica, u ovom kontekstu Vlada RH ima relativnu slobodu formiranja vlastitih ciljeva. S obzirom na efekt nadležnosti, takav nalaz je iznenađujuć. Nadalje, u područjima politika gdje EU ima manju nadležnost, poput politike zapošljavanja i obrazovne politike EU, prema mišljenju stručnjaka, najmanje utječe na stil politike. Također, istraživanje je pokazalo kako EU najmanje utječe na promjenu stila u politici zapošljavanja i obrazovnoj politici. Uzroci takvog stava prepoznati su u literaturi i možemo ih objasniti na način da se promjena stila politike događa postepeno i tijekom duljeg vremenskog perioda što može lako promaknuti analitičarima javnih politika, a posebice građanima kao promatračima (Jordan i Lieffernik, 2004: 212-213).

4.5. Mjerenje učinka europeizacije

U fokusu ovoga rada je percepcija utjecaja Europske unije na odabrane hrvatske javne politike. Za potrebe ovog rada, neće se mjeriti, niti pokušati izmjeriti učinak europeizacije na hrvatske javne politike, već će empirijski biti prikazana percepcija građana i stručnjaka o stupnjevima promjene odabranih javnih politika kroz prizmu Radaellijevog modela koji je već prethodno opisan. Ukopavanje i inercija su pojave koje označavaju minimalan utjecaj europeizacije, odnosno pretpostavljaju da je na djelu jako nizak stupanj promjene ili čak negativan, a isti podrazumijeva da neusklađenost između EU i nacionalne razine varira. Manji dio stručnjaka smatra da je u području poljoprivredne politike i politike zapošljavanja došlo do ukopavanja. Također, manji dio stručnjaka smatra da je inercija vidljiva isključivo u području makroekonomske politike.

Apsorpcija pretpostavlja da postoji niska neusklađenost između europske i nacionalne razine što dovodi do niskog stupnja promjene. Apsorpcija je prema mišljenju stručnjaka, najizraženija u području obrazovne politike. Nadalje, prilagodba podrazumijeva postojanje umjerene neusklađenosti što rezultira umjerenim stupnjem promjene. Prema mišljenju stručnjaka, prilagodba je najizraženija u području makroekonomske politike, ali je izražena i u politici zapošljavanja. U konačnici, transformacija se smatra najvišim stupnjem europeizacije i podrazumijeva visoku neusklađenost koja rezultira visokim stupnjem promjene. Uspoređujući mišljenja stručnjaka, transformacija je najočitija u području poljoprivredne politike, dok sami stručnjaci u području poljoprivredne politike smatraju da je u najvećoj mjeri nastupila apsorpcija.

Prema mišljenju stručnjaka, ukopavanje i inercija su najmanje zastupljene pojave u procesu promjene hrvatskih javnih politika. Najzastupljenija je prilagodba, a slijede je apsorpcija pa transformacija. Promatrajući politike zasebno, vidljivo je kako stručnjaci smatraju da je u području makroekonomske, kao i politike zapošljavanja uvjerljivo najizraženija prilagodba, dok su ostali stupnjevi slabo zastupljeni. S druge pak strane, nalaze se poljoprivredna i obrazovna politika u kojima prevladava apsorpcija. Oko trećine ispitanika smatra da se transformacija politike dogodila u područjima poljoprivredne, obrazovne i politike zapošljavanja.

Tablica 5. Stupnjevi promjene nacionalnih politika (Postotci označavaju udio stručnjaka koji smatra da je postignut navedeni stupanj u odabranoj politici.)

Stupnjevi	Neusklađenost između EU i nacionalne razine	Stupanj promjene nacionalne politike	Makroekonomska politika	Poljoprivredna politika	Politika zapošljavanja	Obrazovna politika
Ukopavanje	Varira	Negativan	0%	4,2%	2,8%	0%
Inercija	Varira	Nizak	11,1%	0%	0%	0%
Apsorpcija	Niska	Nizak	16,7%	37,5%	16,7%	38,9%
Prilagodba	Umjerena	Umjeren	61,1%	25%	55,6%	33,3%
Transformacija	Visoka	Visok	11,1%	33,3%	25%	27,8%

Izvor: Autorica prema Börzel i Risse 2000, 2003 i Börzel 2005.

5. Rasprava i zaključak

Temeljno istraživačko pitanje koje se proteže cijelom analizom jest *kakva je percepcija utjecaja EU na hrvatske javne politike te postoji li razlika u percepciji građana i stručnjaka*. Rezultati su pokazali da postoji razlika u percepciji utjecaja EU na odabrane javne politike kod građana i stručnjaka prema promatranim indikatorima. Za početak, opći dojam o promatranj politici građani su iskazali ocjenjujući politike. Građani su svim politikama dali prosječnu ocjenu dovoljan, što ukazuje na općenito negativnu percepciju hrvatskih politika, dok su stručnjaci pozitivnije ocijenili promatrane politike ocjenama dobar ili vrlo dobar. Rezultati analize pokazuju kako ispitanici iz skupine građana u najvećoj mjeri smatraju da je utjecaj EU na hrvatske javne politike neutralan, a značajan udio građana smatra da EU negativno utječe. S druge pak strane, stručnjaci su bitno drugačijeg stava i vide stvari pozitivnije. Neovisno o tome iz kojeg područja politike dolaze, stručnjaci su usklađeni u stavu da EU utječe pozitivno ili izrazito pozitivno na hrvatske javne politike. Isto vrijedi i kada se promatra općenita percepcija postojanja utjecaja. Stručnjaci smatraju da EU utječe puno više nego što to misle građani.

Nedvojbeno je da postoji razlika između promatranih skupina. Osim što je primjetno da se građani i stručnjaci razlikuju u mišljenjima, vidljivo je da su odgovori stručnjaka u međusobnom odnosu znatno sličniji od odgovora građana, čija su mišljenja značajnije disperzirana na ljestvici slaganja. Takva disperzija može biti pokazatelj manjka informiranosti. Rezultati su pokazali kako građani načelno nisu niti informirani niti neinformirani o političkim pitanjima u odabranim područjima. Ipak, razina informiranosti nije toliko niska koliko se moglo očekivati, posebice ako uzmemo u obzir rezultate istraživanja na razini EU gdje je tek 6% građana RH izjavilo da prati što se događa u politici EU (Eurobarometer, 2023: 175). Razloge tog odstupanja možemo potražiti u socio-demografskim obilježjima ispitanika. Naime, istraživanja na reprezentativnom uzorku, na razini EU, pokazuju da su upravo dob i spol varijable koje utječu na stupanj informiranosti i percepciju građana (Eurobarometer, 2023: 178). No, u ovom slučaju, razliku ćemo pokušati objasniti stupnjem obrazovanja. Ako pretpostavimo da su obrazovaniji građani više informirani (Bagić i Šalaj, 2011: 31) i uzmemo u obzir da 71,4% građana u uzorku ima najmanje završen preddiplomski studij, onda je posve smisleno da postoje odstupanja unutar skupine građana u odnosu na relevantna istraživanja.

Ista logika se može prenijeti i na usporedbu skupina građana i stručnjaka. S obzirom na to da stručnjaci u promatranim područjima posjeduju veći stupanj specifičnih znanja i informiranosti čak i od visokoobrazovanih građana, njihova je percepcija preciznija i bliža objektivnoj stvarnosti. Upravo je ta pretpostavka od ključne važnosti kako bismo kasnije mogli odgovoriti na drugo istraživačko pitanje.

Drugo istraživačko pitanje propituje *u kojoj mjeri su hrvatske javne politike europeizirane prema mišljenju stručnjaka*. Paralelna analiza četiri raznolika slučaja, odnosno četiri različite javne politike provedena je s ciljem utvrđivanja efekta europeizacije. No, ključan faktor u ovoj analizi jest upravo percepcija. Kako bismo dokazali postojanje europeizacije, pokušali smo ispitati percepciju stručnjaka u odabranim politikama, vodeći se mišlju da percepcija (ne)postojanja europeizacije zasigurno može biti jedan od načina kako pokazati je li europeizacija na djelu. Kako bismo odgovorili na postavljeno pitanje korišten je teorijsko-analitički okvir Börzel i Risse za opisivanje promjena koje su nastale pod utjecajem europeizacije. Uzimajući u obzir činjenicu da ne postoji znanstveni konsenzus oko mjerenja europeizacije, možemo reći da je jedan od ciljeva ovoga rada bio pronaći način kako pokušati izmjeriti europeizaciju, odnosno pokazati je li do nje uopće došlo i u kojim područjima.

Stručnjaci u područjima odabranih javnih politika u anketnom su upitniku iznijeli mišljenje o tome koji je stupanj europeizacije na djelu. Pritom, ispitanicima nije postavljeno izravno pitanje koristeći stručnu terminologiju, već je ponuđeno pet izjava koje opisuju stupanj promjene. Na taj način osigurano je da ispitanici uistinu razumiju pitanje, a istovremeno nije ugrožena analitička preciznost jer navedene izjave u potpunosti odgovaraju definiciji stupnjeva promjena. To je omogućilo da na vrlo efikasan način, stručnjaci, gotovo nesvjesno, procijene jesu li hrvatske javne politike europeizirane.

Rezultati na prigodnom uzorku pokazali su da je utjecaj Europske unije vidljiv u svim promatranim područjima, odnosno u sve četiri hrvatske javne politike. Iz dobivenih rezultata vidljivo je da su ukopavanje i inercija pojave koje je prepoznao tek manji broj stručnjaka. Takva distribucija stavova prejudicira kako su hrvatske javne politike djelomično europeizirane, s obzirom na to da je prilagodba najzastupljeniji stupanj, a slijede ga apsorpcija i transformacija. Raznoliki su slučajevi odabrani upravo kako bismo mogli usporediti stupnjeve promjena koji

su nastali i potencijalno pokazati širi efekt europeizacije hrvatskih javnih politika na primjerima četiriju različitih javnih politika. Važno je spomenuti kako su dobiveni rezultati u skladu s postojećim relevantnim istraživanjima.

Naime, u empirijskom istraživanju europeizacije na primjeru deset različitih država Jordan i Lieffernik (2004) koristeći pristup Börzel i Risse, između ostaloga, pokušavaju detektirati stupanj utjecaja EU. Rezultati njihove analize pokazuju kako je svaka dimenzija nacionalne politike u određenoj mjeri europeizirana, odnosno da nema primjera ukopavanja, čak niti inercije, odnosno da su takve pojavnosti marginalne. Najučestaliji stupanja promjene je prilagodba, slijede apsorpcija i transformacija, što je istovjetno rezultatima dobivenim u ovom istraživanju (Jordan i Lieffernik, 2004: 213-213). Također, valja istaknuti kako je spomenuti rad Jordana i Lieffernika jedno je od rijetkih istraživanja koje empirijski pristupa mjerenju europeizacije što ukazuje na činjenicu da postoji određena „vapijuća praznina“ u ovom segmentu istraživanja europeizacije. Stoga je ovaj rad barem djelomično pokušao popuniti navedenu prazninu.

Usprkos nastojanjima, valja istaknuti i određena ograničenja ovog istraživanja koja mogu utjecati na konačne rezultate. Primjerice, prilikom selekcije slučajeva, primijenjeni su teorijski utemeljeni kriteriji pomoću kojih će se ustanoviti jesu li odabrani slučajevi dovoljno raznoliki. Korišteni kriterij odabrani su iz postojećih i općepoznatih podjela javnih politika koje su detaljno obrazložene ranije. Navedene podjele sadrže nešto više elemenata nego što je korišteno u izradi matrice za potrebe ovog istraživanja. Stoga, treba imati na umu kako istraživanjem nisu obuhvaćene neke od politika klasičnog državnog resora (Petek, 2009), odnosno konstitutivne politike prema Lowiju (2009), što možemo smatrati jednim od ograničenja ovog istraživanja. Spomenute politike izostavljene su prilikom selekcije slučajeva s obzirom na to da je velik dio konstitutivnih politika obilježen nacionalnim zakonodavstvom i spadaju u isključivu nadležnost država članica pa je bilo za pretpostaviti da utjecaj europeizacije neće biti značajan u tim slučajevima. Ovakav odabir slučajeva potencijalno može utjecati na dobivene rezultate. Ne treba niti odbaciti mogućnost da je prepoznata disperzija potaknuta greškom uzorkovanja.

Usporedna analiza četiri različita slučaja – makroekonomske politike, poljoprivredne politike, politike zapošljavanja i obrazovne politike provedena je s ciljem detektiranja fenomena europeizacije u hrvatskim javnim politikama. U skladu s teorijskim predviđanjima EU najviše utječe na politike u kojima, sukladno temeljnoj *policy* arhitekturi EU-a, ima najviše ovlasti. Dakako riječ je o makroekonomskoj i poljoprivrednoj politici, dok je njezin utjecaj manje primjetan u područjima politike zapošljavanja i obrazovne politike u kojima ima manje nadležnosti. Uz to, na temelju procjene stručnjaka o stupnju promjena u hrvatskim javnim politikama koje su se dogodile pod utjecajem EU može se zaključiti kako europeizacija itekako postoji, ali ne u svom punom obujmu koji bi podrazumijevao potpunu transformaciju javnih politika, što je također u skladu s drugim relevantnim istraživanjima.

S obzirom na to da istraživanje nije provedeno na reprezentativnom uzorku te sami odabir slučajeva ima svoja ograničenja nije moguće dobivene rezultate poopćiti na čitavu populaciju. Ipak, uvažavajući sva ograničenja možemo pretpostaviti kako bi istraživanje polučilo slične rezultate da su promatrane i neke druge javne politike odabrane prema istim kriterijima. U fokusu ovog istraživanja su javne politike, ali utjecaj EU nedvojbeno je vidljiv i u brojnim drugim sferama društva i države što otvara prostor za daljnja istraživanja, bilo da je riječ o ponavljanju istog istraživanja na reprezentativnom uzorku, bilo da je riječ o daljnjim istraživanjima s ciljem detaljnijeg promatranja dobivenih razlika i traženja uzročno-posljedičnih veza.

Ulazak u EU označio je značajnu prekretnicu za Hrvatsku. Promjene koje su izravna posljedica članstva u EU nisu došle iznenada, već postepeno i kontinuirano. Danas je RH po mnogočemu uspješnija i naprednija država nego što je bila u desetljeću koje je prethodilo pristupanju EU-u. U konačnici, ovaj rad predstavlja svojevrsni doprinos analizi prvog desetljeća hrvatskog članstva u Europskoj uniji, ali istovremeno, predstavlja i mali doprinos istraživanjima hrvatskih javnih politika kao i istraživanjima europeizacije na razini RH. Na domaćem znanstvenom polju još uvijek nedostaje sustavnih istraživanja europeizacije javnih politika, posebice istraživanja koja nisu dizajnirana kao studija jednog slučaja. Stoga su teze i rezultati predstavljeni u ovom istraživanju svojevrsna uvertira za neka buduća znanstvena istraživanja.

Popis literature

- Anderson, Jeffrey J.** (2002) Europeanization and the Transformation of the Democratic Polity, 1945–2000. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 40(5): 793–822.
- Aspinwall, Marc i Greenwood, Justin** (ur) (1998) *Collective Action in the European Union: Interests and the New Politics of Associability*. London: Routledge.
- Bagić, Dragan i Šalaj, Berto** (2011) Političko znanje mladih u Hrvatskoj. U: Bagić, Dragan (ur) *Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca*. (str. 22-45). Zagreb: Gong.
- Baketa, Nikola** (2012) Europeizacija obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. *Andragoški glasnik* 16(1): 55-67.
- Barakso, Maryann** (2014) *Understanding Political Science Research Methods: The Challenge of Inference*. London: Routledge.
- Baturina, Danijel i Matančević, Jelena** (2016) Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja – prikaz projekta i glavnih zaključaka. *Revija za socijalnu politiku* 23(2): 305-309.
- Börzel, Tanja i Risse, Thomas** (2000) When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change. *EUI Working Papers RSC 2000/56*.
- Börzel, Tanja** (2003) Pace-Setting, Foot-Dragging and Fence-Sitting: Member-State Responses to Europeanization. *Journal of Common Market Studies* 40 (2): 193-214.
- Börzel, Tanja i Risse, Thomas** (2003) Conceptualising the Domestic Impact of Europe. U: Featherstone, Kevin i Radaelli, Claudio (ur) *The Politics of Europeanization* (str. 57-83). Oxford: Oxford University Press.

Börzel, Tanja (2005) *Europeanization: How the EU Interacts with Its Member States*. U: Bulmer, Simon i Lequesne, Christian (ur) *The Member States of the EU* (str. 45-77). Oxford: Oxford University Press.

Bulmer, Simon J. i Radaelli, Claudio M. (2005) *The Europeanization of National Policy*. U: Bulmer, Simon Lequesne, Christian (ur) *The Member States of the European Union* (str. 338-359). Oxford: Oxford University Press.

Bulmer, Simon i Lequesne, Christian (2005) *The EU and its Member States: An Overview*. U: Bulmer, Simon i Lequesane, Christian (ur) *The Member States of the EU* (str. 1-25). Oxford: Oxford University Press.

Burnham, Peter (2006) *Metode istraživanja politike*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti

Colebatch, Hal K. (2004) *Policy*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Compston, Hugh (2004) *Introduction: the Nature of Public Policy in Britain, France and Germany*. U: Compston, Hugh (ur) *Handbook of Public Policy in Europe* (str. 1-13). Britain, France and Germany. New York: Palgrave Macmillian.

Consilium (2023) *Zajednička poljoprivredna politika za razdoblje 2023. – 2027*. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/cap-future-2020-common-agricultural-policy-2023-2027/> Pristupljeno 18. lipnja 2023.

Dunn, William (2017) *Public Policy Analysis*. London: Routledge.

De Lemos Peixoto, Samuel (2022) *Okvir EU-a za fiskalne politike*. Informativni članci o Europskoj uniji. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/89/okvir-eu-a-za-fiskalne-politike> Pristupljeno 17. lipnja 2023.

Europska središnja banka (2023) *O ESB-u*. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html> Pristupljeno 17. lipnja 2023.

Eurobarometer (2023) European Parliament. Eurobarometer. Spring 2023.

EUR-Lex (2007a) Ugovor o osnivanju Europske unije. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html> Pristupljeno 20. srpnja 2023.

EUR-Lex (2007b) Ugovor o funkcioniranju Europske unije. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT> Pristupljeno 20. srpnja 2023.

Featherstone, Kevin (2003) Introduction: In the Name of 'Europe'. U: Featherstone, Kevin i Radaelli, Claudio (ur) *The Politics of Europeanization* (str. 3-26). Oxford: Oxford University Pres.

Franić, Ramona i dr. (2007) U očekivanju SAPARD-a: Rješenja EU nasuprot domaćim očekivanjima. *Društvena istraživanja* 16(4-5): 701-724.

Franić, Ramona i Ljubaj, Tihana (2015) Common Agriculture Policy: The Case of Croatia. U: Lajh, Damjan i Petak, Zdravko (ur) *EU Public Policies Seen from a National Perspective: Slovenia and Croatia in the European Union* (str. 141-153). Ljubljana: Faculty of Social Sciences.

Gerovska Mitev, Maja (2004) Europeizacija socijalnih politika: nacionalne prilagodbe u jugoistočnoj Europi. *Revija za socijalnu politiku* 11(3-4): 321-341.

Gourevitch, Peter (1978) The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics. *International Organization* 32(4): 881–912.

Grubiša, Damir (2005) Europeizacija politike: izgradnja kategorijalnog aparata europskih studija. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 2(1): 129-144.

- Haverland, Markus** (2006) Does the EU Cause Domestic Developments? Improving Case Selection in Europeanization Research. *West European Politics* 29: 134-146.
- Heritier, Adrienne** (2002) The Accommodation of Diversity in EU Policy Making and Its Outcomes. U: Jordan, Andrew (ur) *Environmental Policy in Europe: Actors, Institutions and Processes*. London: Earthscan.
- Hix, Simon** (2005) *The Political System of the European Union*, 2. izd. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hix, Simon** (2013) EU kao novi politički sustav. U: Caramani, Daniele (ur) *Komparativna politika*. Zagreb: Političke analize.
- Jordan, Andrew J. i Liefferink, Duncan** (2004) *Environmental Policy in Europe. The Europeanization of National Environmental Policy*. London i New York: Routledge.
- Jović, Dejan** (2012) Euroravnodušna Hrvatska. *Političke analize* 3(9): 63–65.
- Kovač, Filip** (2016) Europeizacija hrvatske vanjske politike s posebnim naglaskom na pružanje razvojne pomoći. *Europske studije* 2(3-4): 83-114.
- Kovačićek, Tihana i dr.** (2019) Influence of international and domestic context on Croatian agricultural policy outputs. *Journal of Central European Agriculture* 20(4): 1275-1291.
- Ladrech, Robert** (1994) Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France. *Journal of Common Market Studies* 32(1): 69-88.
- Lalić Novak, Goranka** (2013) Europeizacija hrvatskoga sustava azila: mehanizmi i instrumenti utjecaja Europske unije na javne politike i institucije. *Društvena istraživanja* 22(2): 237-255.

Lenschow, Andrea (2006) Europeanization of public policy. U: Richardson, Jeremy (ur), *European Union: Power and Decision-Making* (str. 55-71). London: Routledge.

Lowi, Theodore, J. (2009) *Arenas of power*. London: Paradigm Publisher.

Mair, Peter (2004) The Europeanization Dimension. *Journal of European Public Policy* 11(2): 337-34.

Makay, Monika (2022) Socijalna politika i politika zapošljavanja: opća načela. Informativni članci o Europskoj uniji. Pristupljeno 18. lipnja 2023.

Marks, Gary i McAdam, Doug (1996) Structural Policy and Multilevel Governance in the European Community. U: Cafruny, Alan i Rosenthal, Glenda (ur) *The State of the European Community II. Maastricht Debates and Beyond* (str. 391-410). Boulder: Lynne Rienner.

Mazower, Mark (2004) *Mračni kontinent*. Zagreb: Prometej.

Mazey, Sonia i Richardson, Jeremy (1993) *Lobbying in the European Community*. Oxford i New York: Oxford University Press.

McCormick, John (2010) *Razumjeti Europsku uniju*. Zagreb: MATE.

Mikuš, Orenlla i dr. (2020) Harmonization with the Common Agricultural Policy for a new member state: the case of Croatia. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development* 20(1): 375-381.

Ministarstvo financija (2021) Smjernice ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2022.-2024.

Munta, Mario (2017) The Influence of the European Semester on Employment Policy in Croatia, 2013 – 2016. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 14(1): 187-210.

- Munta, Mario** (2020) *EU Socio-Economic Governance in Central and Eastern Europe. The European Semester and National Employment Policies*. London i New York: Routledge.
- Olsen, J.** (2002) The Many Faces of Europeanization. *Journal of Common Market Studies* 40(5): 921-952.
- Pandžić, Josip** (2021) Europeizacija stambenih politika u postsocijalizmu: usporedba iskustava Slovenije i Hrvatske. *Revija za socijalnu politiku* 28(1): 25-45.
- Petak, Zdravko** (2012) Europeizacija javnih politika u Hrvatskoj. U: Puljiz, Vlado i dr. (ur) *Hrvatska u EU: kako dalje?* (str. 17-41) Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.
- Palier, Bruno i Surel, Yves** (2007) *L'Europe en action - L'europeanisation dans une perspective comparée*. Pariz: L'Harmattan.
- Petak, Zdravko i Kekez Koštro, Anka** (2014) Instrumenti javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 74-75). Zagreb: Političke analize.
- Petak, Zdravko i Petek, Ana** (2014) Ciljevi javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 42-43). Zagreb: Političke analize.
- Petak, Zdravko i Petković, Krešimir** (2014) Javne politike. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 93-95). Zagreb: Političke analize.
- Petek, Ana** (2012) Što su hrvatske javne politike? *Političke analize* 3(11): 37-45.
- Petek, Ana** (2014a) Promjena javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 23-24). Zagreb: Političke analize.

- Petek, Ana** (2014b) Distributivne politike U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 51-52). Zagreb: Političke analize.
- Petek, Ana** (2014c) Akteri javnih politika. U: Petek, Ana i Petković, Krešimir (ur) *Pojmovnik javnih politika* (str. 137-138). Zagreb: Političke analize.
- Phinnemore, David i McGowan, Lee** (2004) *A Dictionary of the European Union*. London and New York: Europa Publications.
- Radaelli, Claudio M.** (2000) Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Changes. *European Integration online Papers* 4(8): 1-25.
- Radaelli, Claudio M.** (2003) The Europeanization of Public Policy. U: Featherstone, Kevin i Radaelli, Claudio, M. (ur) *The Politics of Europeanization*. (str. 27-56). Oxford: Oxford University Press.
- Radaelli, Claudio M.** (2006). Europeanization: Solution or Problem. U: Cini, Michelle i Bourne, Angela (ur) *Palgrave Advances in European Studies* (str. 56-76). Basingstoke: Palgrave.
- Radaelli, Claudio, M.** (2008) Europeanization, Policy Learning, and New Modes of Governance. *Journal of Comparative Policy Analysis* (10) 3: 239-254.
- Renard, Olivier Yves Alain i Milt, Kristiina** (2023) Obrazovanje i strukovno osposobljavanje. Informativni članci o Europskoj uniji. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/139/obrazovanje-i-strukovno-osposobljavanje> Pristupljeno 19. lipnja 2023.
- Richardson, Jeremy** (ur) (2013) *Policy Styles in Western Europe*. London: Routledge.

- Risse, Thomas i dr.** (2001). Europeanization and Domestic Change: Introduction. U: Cowles Green, Maria i dr. (ur) *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change* (str. 1-21). Ithaca: Cornell University Press.
- Roederer-Rynning, Christilla** (2015) The Common Agricultural Policy: The Fortress Challenged. U: Wallace, Hellen i dr. (ur) *Policy-Making in the European Union* (str. 196-220). Oxford. Oxford University Press.
- Sartori, Giovanni** (1970) Concept Misformation in Comparative Politics. *The American Political Science Review* 64(4): 1033-1053.
- Saurugger, Sabine** (2014) Europeanisation in Times of Crisis. *Political Studies Review* 12(2): 181-192.
- Seawright, Jason i Gerring, John** (2008) Case Selection Techniques in Case Study Research: A Menu of Qualitative and Quantitative Options. *Political Research Quarterly* 61(2): 294-308.
- Sošić, Mario** (2006) Europeizacija nacionalnih politika: koncept i istraživački pristup. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 3(1): 229-246.
- Stubbs, Paul** (2008) Reflections on International Actors and the Making of Social Policy in Croatia. *Revija za socijalnu politiku* 15(3): 365-378.
- Trnski, Marko** (2015) Prilog pojmovnom određenju europeizacije. *Međunarodne studije* 15(4): 9-28.
- Versluis, Esther i dr.** (2011) *Analyzing the European Union Policy Process*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Wallace, Helen (2005) *An Institutional Anatomy and Five Policy Modes*. U: Wallace, Helen i dr. (ur) *Policy-Making in the European Union* (str. 49-90). Oxford: Oxford University Press.

Wallace, Helen i dr. (2020) *Policy-making in the European Union*. Eight Edition. Oxford: Oxford University Press.

Žiljak, Tihomir (2009) *Europeizacija*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://europeizacija.weebly.com/uploads/5/4/3/6/5436243/europeizacija.pdf Pristupljeno 12. svibnja 2023.

Žiljak, Tihomir (2013) Dvije faze obrazovne politike u Hrvatskoj nakon 1990. godine. *Andragoški glasnik* 17(1): 7-23.

Žiljak, Tihomir i Molnar, Teodora (2015) *Croatian Education Policy in the EU Context*. U: Lajh, Damjan i Petak, Zdravko (ur) *EU Public Policies Seen from a National Perspective: Slovenia and Croatia in the European Union* (str. 279-299). Ljubljana: Faculty of Social Sciences.

Prilozi

Prilog I. Finalni nacrt pozivnog pisma potencijalnim sudionicima u anketnom istraživanju

Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike

Poštovani,

ispred Vas se nalazi anketni upitnik namijenjen svim građanima RH. Ovim putem bih Vas zamolila za nekoliko trenutaka Vašeg dragocjenog vremena kako biste iznošenjem svojih stavova pridonijeli stvaranju novih istraživanja na temu europeizacije hrvatskih javnih politika. Ovaj anketni upitnik predstavlja jedan segment istraživanja "**Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike**", koje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Munte.

Ovom anketom istraživačica želi dobiti dublji uvid u percepciju, mišljenja i stavove ispitanika o utjecaju Europske unije na makroekonomsku politiku, politiku zapošljavanja, poljoprivrednu politiku i obrazovnu politiku. Sukladno tome, ne postoje točni ili netočni odgovori već su sva promišljanja o navedenoj temi dobrodošla. Ispunjavanje ankete traje najviše 15 minuta. Anketni upitnik je u potpunosti anonimn, odgovori neće biti provjeravani ni na koji način, niti će u rezultatima istraživanja biti moguće povezati ih s osobnim identitetom ispitanika. Vaši odgovori su u potpunosti dobrovoljni, a u svakom trenutku možete odustati od sudjelovanja. Nastavkom na ispunjavanje upitnika pristajete na sudjelovanje i korištenje Vaših odgovora u istraživanju. Anketa je prošla provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6.srpnja 2023 godine. Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica ili ako želite dobiti uvid u rezultate istraživanja kontaktirajte izravno istraživačicu na e-mail: petra.savanovic@studenti.fpzg.hr.

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vrijednom doprinosu i izdvojenom vremenu.

Petra Savanović,

Studentica 5. godine diplomskog studija politologije

Prilog II. „Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike”: Finalni nacrt anketnog upitnika za građane

Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike

Osnovni podatci o ispitanicima

- 1. Kojeg ste spola?**
 - a. Ženskog
 - b. Muškog
 - c. Ne želim se izjasniti

- 2. Kojoj dobnoj skupini pripadate?**
 - a. 0 - 18
 - b. 19 - 25
 - c. 26 - 35
 - d. 36 - 50
 - e. 51 - 65
 - f. 65+

- 3. U kojem mjestu živite?**

- 4. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?**
 - a. Nezavršena osnovna škola
 - b. Završena osnovna škola (NSS)
 - c. Završena srednja škola (SSS)
 - d. Viša stručna sprema (VŠS) / završen preddiplomski studij
 - e. Visoka stručna sprema (VSS) / završen diplomski studij
 - f. Poslijediplomski studij/doktorat

- 5. Koji je Vaš radni status?**
 - a. Učenik/ica
 - b. Student/ica
 - c. Zaposlen/a
 - d. Samozaposlen/a
 - e. Nezaposlen/a
 - f. U mirovini

6. **Kada se govori o politici, obično se upotrebljavaju izrazi “lijevo” i “desno”. Gdje biste sebe smjestili na ljestvici, gdje 0 označava lijevo, a 10 označava desno?**

0 - Lijevo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 - Desno
------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	------------

7. **Jeste li izašli na predsjedničke izbore 2019., parlamentarne izbore 2020. ili lokalne izbore 2021.?**
- Da, izašao/la sam na sve navedene izbore.
 - Da, izašao/la sam na neke od navedenih izbora.
 - Ne, nisam izašao/la na niti jedne od navedenih izbora.

8. **Prema vlastitoj procjeni, koliko ste informirani o Europskoj uniji?**

1 - Nisam nimalo informiran/a	2	3	4	5- U potpunosti sam informiran/a
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

9. **U kojoj mjeri sebe smatrate građaninom/gradankom Europske unije?**
- U potpunosti
 - Uglavnom da
 - Niti da niti ne
 - Uglavnom ne
 - U potpunosti ne
 - Ne znam

10. **Prema Vašem mišljenju kako je pristupanje Europskoj uniji djelovalo na Hrvatsku?**
- Izrazito pozitivno
 - Pozitivno
 - Niti pozitivno niti negativno
 - Negativno
 - Izrazito negativno
 - Ne znam

11. **Sljedeće izjave se odnose na Vaše osobno iskustvo s Europskom unijom od kad je Hrvatska postala država članica.**

Molim označite stupanj slaganja sa sljedećim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Jednostavnije putujem u druge zemlje članice.					
Olakšana mi je komunikacija unutar zemalja članica EU zbog smanjenja cijena roaminga.					
Olakšana mi je kupovina roba iz drugih zemalja članica zbog ukidanja carina.					
Iskoristio/la sam mogućnost zaposlenja u drugoj članici EU.					
Iskoristio/la sam mogućnost školovanja i/ili usavršavanja u drugoj članici EU.					

Makroekonomska politika

Makroekonomska politika dio je ekonomskih politika, a sastoji se od fiskalne ili proračunske politike i monetarne politike.

12. Koliko ste informirani o hrvatskoj makroekonomskoj politici?

1 - Nisam nimalo informiran/a	2	3	4	5 - U potpunosti sam informiran/a
-------------------------------	---	---	---	-----------------------------------

13. Kojom biste ocjenom ocijenili makroekonomsku politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

14. Prema Vašem mišljenju, koliki utjecaj ima Europska unija na hrvatsku makroekonomsku politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

15. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj Europska unija ima na hrvatsku makroekonomsku politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	5 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

16. **Dodatno možete opisati Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku makroekonomsku politiku.**

17. **Prema Vašem mišljenju, koliko Hrvatska ima utjecaja na kreiranje makroekonomske politike na razini EU?**

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

18. **Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.**

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Podržavam europsku ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) s eurom kao jedinstvenom valutom.					
Uvođenje eura kao službene valute u RH je bila dobra odluka.					
Nakon ulaska Hrvatske u EU poboljšao se standard građana RH.					
Europska unija je utjecala na poboljšanje standarda građana RH.					
Rast BDP-a u posljednjem desetljeću bi bio manji da Hrvatska nije članica EU.					
Očekuje se smanjenje inflacije i veća stabilnost cijena zbog toga što je RH dio EU.					

Poljoprivredna politika

19. Koliko ste informirani o hrvatskoj poljoprivrednoj politici?

1 - Nisam nimalo informiran/a	2	3	4	5 - U potpunosti sam informiran/a
-------------------------------	---	---	---	-----------------------------------

20. Kojom biste ocjenom ocijenili poljoprivrednu politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

21. Prema Vašem mišljenju, koliki utjecaj ima Europska unija na hrvatsku poljoprivrednu politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

22. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj Europska unija ima na hrvatsku poljoprivrednu politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	5 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

23. Dodatno možete opisati Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku.

24. Prema Vašem mišljenju, koliko Hrvatska ima utjecaja na kreiranje poljoprivredne politike na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

25. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne	Ne slažem	Niti se slažem	Slažem se	U potpuno
--	--------------	-----------	----------------	-----------	-----------

	slažem	se	ni se ne slažem		sti se slažem
Upoznat/a sam sa osnovnim značenjem zajedničke poljoprivredne politike (ZPP).					
Čuo/la sam za potpore koje EU pruža poljoprivrednicima.					
Važna mi je kvaliteta hrane koju jedem.					
RH i njezini građani imaju korist od zajedničke poljoprivredne politike.					
Ostale zemlje članice imaju veću korist od zajedničke poljoprivredne politike od Hrvatske.					
Poljoprivreda je važna za budućnost RH.					

Politika zapošljavanja

26. Koliko ste informirani o hrvatskoj politici zapošljavanja?

1 - Nisam nimalo informiran/a	2	3	4	5 - U potpunosti sam informiran/a
-------------------------------	---	---	---	-----------------------------------

27. Kojom biste ocjenom ocijenili politiku zapošljavanja u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

28. Prema Vašem mišljenju, koliki utjecaj ima Europska unija na hrvatsku politiku zapošljavanja?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

29. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj Europska unija ima na hrvatsku politiku zapošljavanja?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	5 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

30. Dodatno možete opisati Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku politiku zapošljavanja.

31. Prema Vašem mišljenju, koliko Hrvatska ima utjecaja na kreiranje politike zapošljavanja na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

32. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Nakon ulaska u EU poboljšala se mogućnost zapošljavanja hrvatskih građana u drugim zemljama članicama.					
Ulazak u EU pridonio je poboljšanju radničkih prava i kvalitete poslova u RH.					
Članstvo u EU dovelo je do veće fleksibilizacije radnih mjesta u RH i nesigurnosti na tržištu rada.					
Nakon ulaska u EU veća je mogućnost pronalaska posla u Hrvatskoj.					
Očekuje se smanjenje nezaposlenosti zato što je RH dio EU.					
Upoznat/a sam s mjerama aktivne politike zapošljavanja.					
Mjere aktivne politike zapošljavanja su izrazito učinkovite.					
U RH je obrazovanje usklađeno s potrebama tržišta rada.					

Obrazovna politika

33. Koliko ste informirani o hrvatskoj obrazovnoj politici?

1 - Nisam nimalo informiran/a	2	3	4	5 - U potpunosti sam informiran/a
-------------------------------	---	---	---	-----------------------------------

34. Kojom biste ocjenom ocijenili obrazovnu politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

35. Prema Vašem mišljenju, koliki utjecaj ima Europska unija na hrvatsku obrazovnu politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

36. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj Europska unija ima na hrvatsku obrazovnu politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	5 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

37. Dodatno možete opisati Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku obrazovnu politiku.

38. Prema Vašem mišljenju, koliko Hrvatska ima utjecaja na kreiranje obrazovne politike na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

39. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne	Ne slažem	Niti se slažem	Slažem se	U potpuno
--	--------------	-----------	----------------	-----------	-----------

	slažem	se	ni se ne slažem		sti se slažem
Upoznat/a sam s mogućnostima školovanja u drugim zemljama članicama EU koje imaju građani RH.					
Nakon ulaska u EU poboljšala se kvaliteta obrazovanja u Hrvatskoj.					
Europska dimenzija je snažno izražena u hrvatskoj obrazovnoj politici.					
Hrvatski obrazovni sustav stvara europsko građanstvo.					
Nužno je veće ulaganje u cjeloživotno obrazovanje.					
Uključivanje tema povezanih s EU-om u nacionalne kurikulare može povećati osviještenost učenika o važnosti njihove participacije kao građana EU.					

Hvala na sudjelovanju!

Prilog III. „Europeizacija makroekonomske politike”: Finalni nacrt anketnog upitnika za stručnjake u području makroekonomske politike s pozivnim pismom za potencijalne sudionike

Europeizacija makroekonomske politike

Poštovani,

ispred Vas se nalazi anketni upitnik namijenjen ekspertima, znanstvenicima, stručnjacima i praktičarima u području (makro)ekonomije. Ovim putem bih Vas zamolila za nekoliko trenutaka Vašeg dragocjenog vremena kako biste iznošenjem svojih stavova pridonijeli stvaranju novih istraživanja na temu europeizacije hrvatskih javnih politika.

Ovaj anketni upitnik predstavlja jedan segment istraživanja "**Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike**", koje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Munte.

Ovom anketom istraživačica želi dobiti dublji uvid u percepciju, mišljenja i stavove ispitanika o utjecaju Europske unije na makroekonomsku politiku, politiku zapošljavanja, poljoprivrednu politiku i obrazovnu politiku. Sukladno tome, ne postoje točni ili netočni odgovori već su sva promišljanja o navedenoj temi dobrodošla. Ispunjavanje ankete traje najviše 15 minuta. Anketni upitnik je u potpunosti anoniman, odgovori neće biti provjeravani ni na koji način, niti će u rezultatima istraživanja biti moguće povezati ih s osobnim identitetom ispitanika. Sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno, a u svakom trenutku slobodno možete odustati. Nastavkom na ispunjavanje upitnika pristajete na sudjelovanje i korištenje Vaših odgovora u istraživanju. Anketa je prošla provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6. srpnja 2023. godine.

Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica ili ako želite dobiti uvid u rezultate istraživanja kontaktirajte izravno istraživačicu na e-mail: petra.savanovic@studenti.fpzg.hr

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vrijednom doprinosu i izdvojenom vremenu.

Petra Savanović,
Studentica 5. godine diplomskog studija politologije

Osnovni podatci o ispitanicima

1. Naziv institucije, ustanove ili tvrtke u kojoj ste zaposleni.

Obilježja makroekonomske politike u Hrvatskoj

2. Prema Vašem mišljenju, koja pozitivna obilježja karakteriziraju hrvatsku makroekonomsku politiku?

3. Prema Vašem mišljenju, koja negativna obilježja karakteriziraju hrvatsku makroekonomsku politiku?

4. Kojom biste ocjenom ocijenili makroekonomsku politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

Promjene u hrvatskoj makroekonomskoj politici

5. Prema Vašem mišljenju, koje su se najveće promjene dogodile u području makroekonomske politike (fiskalne i monetarne politike) u proteklih 10 godina, od ulaska RH u Europsku uniju?

6. Prema Vašem mišljenju, koliki je utjecaj imala EU na promjene koje ste naveli u prethodnom pitanju?

1 - Nije imala nikakav utjecaj	2	3	4	5 - U potpunosti je utjecala
--------------------------------	---	---	---	------------------------------

7. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

Utjecaj Europske unije na makroekonomsku politiku u Hrvatskoj

8. Prema Vašem mišljenju, koliki općenito utjecaj ima Europska unija na hrvatsku makroekonomsku politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

9. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

10. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj ima EU na hrvatsku makroekonomsku politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	5 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

11. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

12. Prema Vašem mišljenju, na koji je segment makroekonomske politike najviše utjecala Europska unija?

Utjecaj Europske unije...	Nije nimalo utjecala	Nije utjecala	Niti je utjecala niti nije utjecala	Utjecala je	U potpunosti je utjecala
Na aktore makroekonomske politike (formalni : zakonodavna vlast, izvršna vlast, sudovi, izabrani dužnosnici, imenovani službenici i neformalni : građani, političke stranke, masovni mediji, civilno društvo)					
Na definiranje problema makroekonomske politike					

(Definiranje <i>policy</i> problema je čin konceptualizacije kolektivnih problema ili izazova s kojima se treba nositi. <i>Policy</i> problemi su društveno ili politički stvoreni i s ontološke točke gledišta, ne postoje objektivni politički problemi.)					
Na stil makroekonomske politike (Pojam stila javnih politika ne odnosi se na to kakve politike vlade donose, nego kako ih donose. Vladin pristup rješavanju problema može opisati kao anticipatorni/ aktivni ili reaktivni, a odnos između vlade i ostalih aktera javnih politika je podijeljen u dvije kategorije, na odnos konsenzusa i odnos nametanja.)					
Na alate (<i>policy tools</i>) makroekonomske politike (Instrumenti za rješavanje društvenih problema su uporaba informacija (<i>nodality</i>), zakonske ovlasti (<i>authority</i>), javne financije (<i>treasure</i>) i organizacijski resursi (<i>organization</i>).					
Na ciljeve makroekonomske politike (Ciljevi javnih politika jesu formalna očitovanja o poželjnoj budućnosti. Razlikujemo dugoročne ili opće ciljeve i operativne ili specifične.)					

13. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

14. Molim Vas opišite Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku makroekonomsku politiku.

15. Pod utjecajem Europske unije mogu se događati određene promjene politike. Označite tvrdnju s kojom se najviše slažete.

- Hrvatska se aktivno opire pritiscima na prilagodbu makroekonomske politike zbog svojih jedinstvenih obilježja.
- Hrvatska se opire promjenama makroekonomske politike, ali to često dovodi do porasta pritiska na prilagodbu i dovodi do promjene na dulji rok.

- c. Hrvatska prihvaća politike EU-a, prakse i/ili preferencije bez značajne promjene postojeće makroekonomske politike, njezinih praksi i/ili preferencija.
- d. Hrvatska prilagođava postojeću makroekonomsku politiku, njezine prakse i/ili preferencije bez promjene njezinih ključnih obilježja.
- e. Hrvatska značajno mijenja postojeću makroekonomsku politiku, njezine prakse i/ili preferencije ili ih zamjenjuje novima.

Utjecaj Republike Hrvatske na kreiranje makroekonomske politike na razini EU

16. Prema Vašem mišljenju, utječe li Hrvatska na kreiranje makroekonomske politike na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

17. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

18. Molim Vas dodatno objasnite odgovor na prethodno pitanje. U kojem aspektu Hrvatska utječe ili ne utječe na kreiranje makroekonomske politike na razini EU?

Hrvatska i Europska unija

19. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Podržavam europsku ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) s eurom kao jedinstvenom valutom.					
Uvođenje eura kao službene valute u RH je bila dobra odluka.					

Nakon ulaska Hrvatske u EU poboljšao se standard građana RH.					
Europska unija je utjecala na poboljšanje standarda građana RH.					
Rast BDP-a u posljednjem desetljeću bi bio manji da Hrvatska nije članica EU.					
Očekuje se smanjenje inflacije i veća stabilnost cijena zbog toga što je RH dio EU.					

Hvala na sudjelovanju!

Prilog IV. „Europeizacija poljoprivredne politike”: Finalni nacrt anketnog upitnika za stručnjake u području poljoprivredne politike s pozivnim pismom za potencijalne sudionike

Europeizacija poljoprivredne politike

Poštovani,

ispred Vas se nalazi anketni upitnik namijenjen ekspertima, znanstvenicima, stručnjacima i praktičarima u području poljoprivrede. Ovim putem bih Vas zamolila za nekoliko trenutaka Vašeg dragocjenog vremena kako biste iznošenjem svojih stavova pridonijeli stvaranju novih istraživanja na temu europeizacije hrvatskih javnih politika.

Ovaj anketni upitnik predstavlja jedan segment istraživanja "**Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike**", koje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Munte.

Ovom anketom istraživačica želi dobiti dublji uvid u percepciju, mišljenja i stavove ispitanika o utjecaju Europske unije na makroekonomsku politiku, politiku zapošljavanja, poljoprivrednu politiku i obrazovnu politiku. Sukladno tome, ne postoje točni ili netočni odgovori već su sva promišljanja o navedenoj temi dobrodošla. Ispunjavanje ankete traje najviše 15 minuta. Anketni upitnik je u potpunosti anoniman, odgovori neće biti provjeravani ni na koji način, niti će u rezultatima istraživanja biti moguće povezati ih s osobnim identitetom ispitanika. Sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno, a u svakom trenutku slobodno možete odustati. Nastavkom na ispunjavanje upitnika pristajete na sudjelovanje i korištenje Vaših odgovora u istraživanju. Anketa je prošla provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6. srpnja 2023. godine.

Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica ili ako želite dobiti uvid u rezultate istraživanja kontaktirajte izravno istraživačicu na e-mail: petra.savanovic@studenti.fpzg.hr.

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vrijednom doprinosu i izdvojenom vremenu.

Petra Savanović,
Studentica 5. godine diplomskog studija politologije

Osnovni podatci o ispitanicima

1. Naziv institucije, ustanove ili tvrtke u kojoj ste zaposleni.

Obilježja poljoprivredne politike u Hrvatskoj

2. Prema Vašem mišljenju, koja pozitivna obilježja karakteriziraju hrvatsku poljoprivrednu politiku?

3. Prema Vašem mišljenju, koja negativna obilježja karakteriziraju hrvatsku poljoprivrednu politiku?

4. Kojom biste ocjenom ocijenili poljoprivrednu politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

Promjene u hrvatskoj poljoprivrednoj politici

5. Prema Vašem mišljenju, koje su se najveće promjene dogodile u području poljoprivredne politike u proteklih 10 godina, od ulaska RH u Europsku uniju?

6. Prema Vašem mišljenju, koliki je utjecaj imala EU na promjene koje ste naveli u prethodnom pitanju?

1 - Nije imala nikakav utjecaj	2	3	4	5 - U potpunosti je utjecala
--------------------------------	---	---	---	------------------------------

7. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

Utjecaj Europske unije na poljoprivrednu politiku u Hrvatskoj

8. Prema Vašem mišljenju, koliki općenito utjecaj ima Europska unija na hrvatsku poljoprivrednu politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

9. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

10. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj ima EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	6 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

11. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

12. Prema Vašem mišljenju, na koji je segment poljoprivredne politike najviše utjecala Europska unija?

Utjecaj Europske unije...	Nije nimalo utjecala	Nije utjecala	Niti je utjecala niti nije utjecala	Utjecala je	U potpunosti je utjecala
Na aktore poljoprivredne politike (formalni : zakonodavna vlast, izvršna vlast, sudovi, izabrani dužnosnici, imenovani službenici i neformalni : građani, političke stranke, masovni mediji, civilno društvo)					
Na definiranje problema poljoprivredne politike (Definiranje <i>policy</i> problema je čin konceptualizacije kolektivnih problema ili izazova s kojima se treba nositi. <i>Policy</i> problemi					

su društveno ili politički stvoreni i s ontološke točke gledišta, ne postoje objektivni politički problemi.)					
<p>Na stil poljoprivredne politike</p> <p>(Pojam stila javnih politika ne odnosi se na to kakve politike vlade donose, nego kako ih donose. Vladin pristup rješavanju problema može opisati kao anticipatorni/ aktivni ili reaktivni, a odnos između vlade i ostalih aktera javnih politika je podijeljen u dvije kategorije, na odnos konsenzusa i odnos nametanja.)</p>					
<p>Na alate (<i>policy tools</i>) poljoprivredne politike</p> <p>(Instrumenti za rješavanje društvenih problema su uporaba informacija (<i>nodality</i>), zakonske ovlasti (<i>authority</i>), javne financije (<i>treasure</i>) i organizacijski resursi (<i>organization</i>).</p>					
<p>Na ciljeve poljoprivredne politike</p> <p>(Ciljevi javnih politika jesu formalna očitovanja o poželjnoj budućnosti. Razlikujemo dugoročne ili opće ciljeve i operativne ili specifične.)</p>					

13. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

14. Molim Vas opišite Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku poljoprivrednu politiku.

15. Pod utjecajem Europske unije mogu se događati određene promjene politike. Označite tvrdnju s kojom se najviše slažete.

- Hrvatska se aktivno opire pritiscima na prilagodbu poljoprivredne politike zbog svojih jedinstvenih obilježja.
- Hrvatska se opire promjenama poljoprivredne politike, ali to često dovodi do porasta pritiska na prilagodbu i dovodi do promjene na dulji rok.
- Hrvatska prihvaća politike EU-a, prakse i/ili preferencije bez značajne promjene postojeće poljoprivredne politike, njezinih praksi i/ili preferencija.

- d. Hrvatska prilagođava postojeću poljoprivrednu politiku, njezine prakse i/ili preferencije bez promjene njezinih ključnih obilježja.
- e. Hrvatska značajno mijenja postojeću poljoprivrednu politiku, njezine prakse i/ili preferencije ili ih zamjenjuje novima.

Utjecaj Republike Hrvatske na kreiranje poljoprivredne politike na razini EU

16. Prema Vašem mišljenju, utječe li Hrvatska na kreiranje poljoprivredne politike na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

17. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

18. Molim Vas dodatno objasnite odgovor na prethodno pitanje. U kojem aspektu Hrvatska utječe ili ne utječe na kreiranje poljoprivredne politike na razini EU?

Hrvatska i Europska unija

19. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Upoznat/a sam s osnovnim značajem zajedničke poljoprivredne politike (ZPP).					
Čuo/la sam za potpore koje EU pruža poljoprivrednicima.					
Važna mi je kvaliteta hrane koju jedem.					
RH i njezini građani imaju korist od zajedničke poljoprivredne politike.					

Ostale zemlje članice imaju veću korist od zajedničke poljoprivredne politike od Hrvatske.					
Poljoprivreda je važna za budućnost RH.					

Hvala na sudjelovanju!

Prilog V. „Europeizacija politike zapošljavanja”: Finalni nacrt anketnog upitnika za stručnjake u području politike zapošljavanja s pozivnim pismom za potencijalne sudionike

Europeizacija politike zapošljavanja

Poštovani,

ispred Vas se nalazi anketni upitnik namijenjen ekspertima, znanstvenicima, stručnjacima i praktičarima u području rada i zapošljavanja. Ovim putem bih Vas zamolila za nekoliko trenutaka Vašeg dragocjenog vremena kako biste iznošenjem svojih stavova pridonijeli stvaranju novih istraživanja na temu europeizacije hrvatskih javnih politika.

Ovaj anketni upitnik predstavlja jedan segment istraživanja "**Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike**", koje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Munte.

Ovom anketom istraživačica želi dobiti dublji uvid u percepciju, mišljenja i stavove ispitanika o utjecaju Europske unije na makroekonomsku politiku, politiku zapošljavanja, poljoprivrednu politiku i obrazovnu politiku. Sukladno tome, ne postoje točni ili netočni odgovori već su sva promišljanja o navedenoj temi dobrodošla. Ispunjavanje ankete traje najviše 15 minuta. Anketni upitnik je u potpunosti anoniman, odgovori neće biti provjeravani ni na koji način, niti će u rezultatima istraživanja biti moguće povezati ih s osobnim identitetom ispitanika. Sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno, a u svakom trenutku slobodno možete odustati. Nastavkom na ispunjavanje upitnika pristajete na sudjelovanje i korištenje Vaših odgovora u istraživanju. Anketa je prošla provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6. srpnja 2023. godine.

Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica ili ako želite dobiti uvid u rezultate istraživanja kontaktirajte izravno istraživačicu na e-mail: petra.savanovic@studenti.fpzg.hr.

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vrijednom doprinosu i izdvojenom vremenu.

Petra Savanović,
Studentica 5. godine diplomskog studija politologije

Osnovni podatci o ispitanicima

1. Naziv institucije, ustanove ili tvrtke u kojoj ste zaposleni.

Obilježja politike zapošljavanja u Hrvatskoj

2. Prema Vašem mišljenju, koja pozitivna obilježja karakteriziraju hrvatsku politiku zapošljavanja?

3. Prema Vašem mišljenju, koja negativna obilježja karakteriziraju hrvatsku politiku zapošljavanja?

4. Kojom biste ocjenom ocijenili politiku zapošljavanja u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

Promjene u hrvatskoj politici zapošljavanja

5. Prema Vašem mišljenju, koje su se najveće promjene dogodile u području politike zapošljavanja u proteklih 10 godina, od ulaska RH u Europsku uniju?

6. Prema Vašem mišljenju, koliki je utjecaj imala EU na promjene koje ste naveli u prethodnom pitanju?

1 - Nije imala nikakav utjecaj	2	3	4	5 - U potpunosti je utjecala
--------------------------------	---	---	---	------------------------------

7. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

Utjecaj Europske unije na politiku zapošljavanja u Hrvatskoj

8. Prema Vašem mišljenju, koliki općenito utjecaj ima Europska unija na hrvatsku politiku zapošljavanja?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

9. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

10. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj ima EU na hrvatsku politiku zapošljavanja?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	7 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

11. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

12. Prema Vašem mišljenju, na koji je segment politike zapošljavanja najviše utjecala Europska unija?

Utjecaj Europske unije...	Nije nimalo utjecala	Nije utjecala	Niti je utjecala niti nije utjecala	Utjecala je	U potpunosti je utjecala
Na aktore politike zapošljavanja (formalni : zakonodavna vlast, izvršna vlast, sudovi, izabrani dužnosnici, imenovani službenici i neformalni : građani, političke stranke, masovni mediji, civilno društvo)					
Na definiranje problema politike zapošljavanja (Definiranje <i>policy</i> problema je čin konceptualizacije kolektivnih problema ili izazova s kojima se treba nositi. <i>Policy</i> problemi					

su društveno ili politički stvoreni i s ontološke točke gledišta, ne postoje objektivni politički problemi.)					
Na stil politike zapošljavanja (Pojam stila javnih politika ne odnosi se na to kakve politike vlade donose, nego kako ih donose. Vladin pristup rješavanju problema može opisati kao anticipatorni/ aktivni ili reaktivni, a odnos između vlade i ostalih aktera javnih politika je podijeljen u dvije kategorije, na odnos konsenzusa i odnos nametanja.)					
Na alate (<i>policy tools</i>) politike zapošljavanja (Instrumenti za rješavanje društvenih problema su uporaba informacija (<i>nodality</i>), zakonske ovlasti (<i>authority</i>), javne financije (<i>treasure</i>) i organizacijski resursi (<i>organization</i>).					
Na ciljeve politike zapošljavanja (Ciljevi javnih politika jesu formalna očitovanja o poželjnoj budućnosti. Razlikujemo dugoročne ili opće ciljeve i operativne ili specifične.)					

13. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

14. Molim Vas opišite Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku politiku zapošljavanja.

15. Pod utjecajem Europske unije mogu se događati određene promjene politike. Označite tvrdnju s kojom se najviše slažete.

- Hrvatska se aktivno opire pritiscima na prilagodbu politike zapošljavanja zbog svojih jedinstvenih obilježja.
- Hrvatska se opire promjenama politike zapošljavanja, ali to često dovodi do porasta pritiska na prilagodbu i dovodi do promjene na dulji rok.
- Hrvatska prihvaća politike EU-a, prakse i/ili preferencije bez značajne promjene postojeće politike zapošljavanja, njezinih praksi i/ili preferencija.

- d. Hrvatska prilagođava postojeću politiku zapošljavanja, njezine prakse i/ili preferencije bez promjene njezinih ključnih obilježja.
- e. Hrvatska značajno mijenja postojeću politiku zapošljavanja, njezine prakse i/ili preferencije ili ih zamjenjuje novima.

Utjecaj Republike Hrvatske na kreiranje politike zapošljavanja na razini EU

16. Prema Vašem mišljenju, utječe li Hrvatska na kreiranje politike zapošljavanja na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

17. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

18. Molim Vas dodatno objasnite odgovor na prethodno pitanje. U kojem aspektu Hrvatska utječe ili ne utječe na kreiranje politike zapošljavanja na razini EU?

Hrvatska i Europska unija

19. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Nakon ulaska u EU poboljšala se mogućnost zapošljavanja hrvatskih građana u drugim zemljama članicama.					
Ulazak u EU pridonio je poboljšanju radničkih prava i kvalitete poslova u RH.					
Članstvo u EU dovelo je do veće fleksibilizacije radnih mjesta u RH i nesigurnosti na tržištu rada.					

Nakon ulaska u EU veća je mogućnost pronalaska posla u Hrvatskoj.					
Očekuje se smanjenje nezaposlenosti zato što je RH dio EU.					
Upoznat/a sam s mjerama aktivne politike zapošljavanja.					
Mjere aktivne politike zapošljavanja su izrazito učinkovite.					
U RH je obrazovanje usklađeno s potrebama tržišta rada.					

Hvala na sudjelovanju!

Prilog VI. „Europeizacija obrazovne politike”: Finalni nacrt anketnog upitnika za stručnjake u području obrazovne politike s pozivnim pismom za potencijalne sudionike

Europeizacija obrazovne politike

Poštovani,

ispred Vas se nalazi anketni upitnik namijenjen ekspertima, znanstvenicima, stručnjacima i praktičarima u području obrazovanja. Ovim putem bih Vas zamolila za nekoliko trenutaka Vašeg dragocjenog vremena kako biste iznošenjem svojih stavova pridonijeli stvaranju novih istraživanja na temu europeizacije hrvatskih javnih politika.

Ovaj anketni upitnik predstavlja jedan segment istraživanja "**Na pragu prvog desetljeća članstva u EU: percepcije utjecaja Europske unije na hrvatske javne politike**", koje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada, na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu pod mentorstvom doc. dr. sc. Marija Munte.

Ovom anketom istraživačica želi dobiti dublji uvid u percepciju, mišljenja i stavove ispitanika o utjecaju Europske unije na makroekonomsku politiku, politiku zapošljavanja, poljoprivrednu politiku i obrazovnu politiku. Sukladno tome, ne postoje točni ili netočni odgovori već su sva promišljanja o navedenoj temi dobrodošla. Ispunjavanje ankete traje najviše 15 minuta. Anketni upitnik je u potpunosti anoniman, odgovori neće biti provjeravani ni na koji način, niti će u rezultatima istraživanja biti moguće povezati ih s osobnim identitetom ispitanika. Sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno, a u svakom trenutku slobodno možete odustati. Nastavkom na ispunjavanje upitnika pristajete na sudjelovanje i korištenje Vaših odgovora u istraživanju. Anketa je prošla provjeru Etičkog povjerenstva Fakulteta političkih znanosti koje je izdalo pozitivno mišljenje 6. srpnja 2023. godine.

Ako imate bilo kakvih pitanja ili nedoumica ili ako želite dobiti uvid u rezultate istraživanja kontaktirajte izravno istraživačicu na e-mail: petra.savanovic@studenti.fpzg.hr.

Unaprijed zahvaljujem na Vašem vrijednom doprinosu i izdvojenom vremenu.

Petra Savanović,

Studentica 5. godine diplomskog studija politologije

Osnovni podatci o ispitanicima

1. Naziv institucije, ustanove ili tvrtke u kojoj ste zaposleni.

Obilježja obrazovne politike u Hrvatskoj

2. Prema Vašem mišljenju, koja pozitivna obilježja karakteriziraju hrvatsku obrazovnu politiku?

3. Prema Vašem mišljenju, koja negativna obilježja karakteriziraju hrvatsku obrazovnu politiku?

4. Kojom biste ocjenom ocijenili obrazovnu politiku u Hrvatskoj?

1 - Nedovoljan	2	3	4	5 - Odličan
----------------	---	---	---	-------------

Promjene u hrvatskoj obrazovnoj politici

5. Prema Vašem mišljenju, koje su se najveće promjene dogodile u području obrazovne politike u proteklih 10 godina, od ulaska RH u Europsku uniju?

6. Prema Vašem mišljenju, koliki je utjecaj imala EU na promjene koje ste naveli u prethodnom pitanju?

1 - Nije imala nikakav utjecaj	2	3	4	5 - U potpunosti je utjecala
--------------------------------	---	---	---	------------------------------

7. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

Utjecaj Europske unije na obrazovnu politiku u Hrvatskoj

8. Prema Vašem mišljenju, koliki općenito utjecaj ima Europska unija na hrvatsku obrazovnu politiku?

1 - EU nimalo ne utječe	2	3	4	5 - EU u potpunosti utječe
-------------------------	---	---	---	----------------------------

9. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

10. Prema Vašem mišljenju, kakav utjecaj ima EU na hrvatsku obrazovnu politiku?

1 - Izrazito negativan	2	3	4	8 - Izrazito pozitivan
------------------------	---	---	---	------------------------

11. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

12. Prema Vašem mišljenju, na koji je segment obrazovne politike najviše utjecala Europska unija?

Utjecaj Europske unije...	Nije nimalo utjecala	Nije utjecala	Niti je utjecala niti nije utjecala	Utjecala je	U potpunosti je utjecala
Na aktore obrazovne politike (formalni : zakonodavna vlast, izvršna vlast, sudovi, izabrani dužnosnici, imenovani službenici i neformalni : građani, političke stranke, masovni mediji, civilno društvo)					
Na definiranje problema obrazovne politike (Definiranje <i>policy</i> problema je čin konceptualizacije kolektivnih problema ili izazova s kojima se treba nositi. <i>Policy</i> problemi					

su društveno ili politički stvoreni i s ontološke točke gledišta, ne postoje objektivni politički problemi.)					
<p>Na stil obrazovne politike</p> <p>(Pojam stila javnih politika ne odnosi se na to kakve politike vlade donose, nego kako ih donose. Vladin pristup rješavanju problema može opisati kao anticipatorni/ aktivni ili reaktivni, a odnos između vlade i ostalih aktera javnih politika je podijeljen u dvije kategorije, na odnos konsenzusa i odnos nametanja.)</p>					
<p>Na alate (<i>policy tools</i>) obrazovne politike</p> <p>(Instrumenti za rješavanje društvenih problema su uporaba informacija (<i>nodality</i>), zakonske ovlasti (<i>authority</i>), javne financije (<i>treasure</i>) i organizacijski resursi (<i>organization</i>).</p>					
<p>Na ciljeve obrazovne politike</p> <p>(Ciljevi javnih politika jesu formalna očitovanja o poželjnoj budućnosti. Razlikujemo dugoročne ili opće ciljeve i operativne ili specifične.)</p>					

13. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

14. Molim Vas opišite Vašu percepciju utjecaja EU na hrvatsku obrazovnu politiku.

15. Pod utjecajem Europske unije mogu se događati određene promjene politike. Označite tvrdnju s kojom se najviše slažete.

- Hrvatska se aktivno opire pritiscima na prilagodbu obrazovne politike zbog svojih jedinstvenih obilježja.
- Hrvatska se opire promjenama obrazovne politike, ali to često dovodi do porasta pritiska na prilagodbu i dovodi do promjene na dulji rok.
- Hrvatska prihvaća politike EU-a, prakse i/ili preferencije bez značajne promjene postojeće obrazovne politike, njezinih praksi i/ili preferencija.

- d. Hrvatska prilagođava postojeću obrazovnu politiku, njezine prakse i/ili preferencije bez promjene njezinih ključnih obilježja.
- e. Hrvatska značajno mijenja postojeću obrazovnu politiku, njezine prakse i/ili preferencije ili ih zamjenjuje novima.

Utjecaj Republike Hrvatske na kreiranje obrazovne politike na razini EU

16. Prema Vašem mišljenju, utječe li Hrvatska na kreiranje obrazovne politike na razini EU?

1 - Hrvatska nimalo ne utječe	2	3	4	5 - Hrvatska u potpunosti utječe
-------------------------------	---	---	---	----------------------------------

17. Koliko ste sigurni u svoju procjenu iz prethodnog pitanja?

1 - Nisam nimalo siguran/na	2	3	4	5 - U potpunosti sam siguran/na
-----------------------------	---	---	---	---------------------------------

18. Molim Vas dodatno objasniti odgovor na prethodno pitanje. U kojem aspektu Hrvatska utječe ili ne utječe na kreiranje obrazovne politike na razini EU?

Hrvatska i Europska unija

19. Označite stupanj slaganja s niže navedenim izjavama.

	Nimalo se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
Europska dimenzija je snažno izražena u hrvatskoj obrazovnoj politici.					
Hrvatski obrazovni sustav stvara europsko građanstvo.					
Nakon ulaska u EU poboljšala se kvaliteta obrazovanja u Hrvatskoj.					
Hrvatski građani su dobro upoznati s mogućnostima školovanja u drugim					

zemljama članicama EU.					
Hrvatski građani u velikoj mjeri iskoristavaju mogućnosti koje im u području obrazovanja pruža EU (Erasmus programi i sl.).					
Nužno je veće ulaganje u cjeloživotno obrazovanje.					
Uključivanje tema povezanih s EU-om u nacionalne kurikulume može povećati osviještenost učenika o važnosti njihove participacije kao građana na europskoj razini.					

Hvala na sudjelovanju!

Sažetak

Ovaj rad sagledava koliki je utjecaj Europske unije na četiri odabrane hrvatske javne politike u prvih 10 godina članstva. Analiziraju se makroekonomska politika, poljoprivredna politika, politika zapošljavanja i obrazovna politika. U analizi malog broja raznolikih slučajeva ispituje se i prikazuje efekt europeizacije u odabranim politikama. Umjesto objektivne uzročno-posljedične i procesne analize, europeizacija se u ovome radu proučava kroz prizmu percepcije građana i stručnjaka o utjecaju EU-a na odabrane politike. Za potrebe istraživanja provedeno je anketno istraživanje na prigodnom uzorku građana i ekspertna anketa sa stručnjacima u analiziranim područjima javnih politika. Istraživanje pokušava dati odgovor na pitanje kakva je percepcija utjecaja EU na odabrane politike te postoji li razlika u percepciji između građana i stručnjaka. Uz to, analizira se u kojoj su mjeri europeizirane odabrane politike prema mišljenjima stručnjaka. Rezultati upućuju na to da postoji efekt europeizacije u promatranim politikama, a veći stupanj utjecaja pretpostavlja se u politikama koje su u većoj nadležnosti EU-a što je u skladu s teorijskim pretpostavkama.

Ključne riječi: europeizacija, makroekonomska politika, poljoprivredna politika, politika zapošljavanja, obrazovna politika

Summary

This paper examines the impact of the European Union on four selected Croatian public policies in the first 10 years of membership. Macroeconomic policy, agricultural policy, employment policy and educational policy are analyzed. In the analysis of a small number of diverse cases, the effect of Europeanization in selected policies is examined and presented. Instead of an objective cause-and-effect and process analysis, Europeanization is studied in this paper through the prism of the perception of citizens and experts about the influence of the EU on selected policies. For the purposes of the research, a survey was conducted on a convenient sample of citizens and an expert survey with experts in the analyzed areas of public policies. The research tries to answer the question of what the perception of the influence of the EU on selected policies is and whether there is a difference in perception between citizens and experts. In addition, it is analyzed to what extent selected policies are Europeanized according to experts' opinions. The results indicate that there is an effect of Europeanization in the observed policies, and a greater degree of influence is assumed in policies that are under the greater competence of the EU, which is in line with theoretical assumptions.

Keywords: Europeanization, macroeconomic policy, agricultural policy, employment policy, educational policy